

บทที่ 7

แนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาท้องถิ่นเมืองสงขลา

ในการวางแผนทางการอนุรักษ์และพัฒนาท้องถิ่นเมืองสงขลา ควรจะตั้งอยู่บนรากฐานของการพัฒนาของท้องถิ่นที่ผ่านมาจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ซึ่งเกิดเป็นลักษณะเฉพาะตัว ที่มีคุณค่าเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น ซึ่งแตกต่างกันไปตามเหตุและปัจจัยแวดล้อมด้านต่าง ๆ เช่น สภาพกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม ซึ่งอาจจะแสดงผลในด้านบวกและลบ ตามแต่ลักษณะเฉพาะและคุณค่าของท้องถิ่นแตกต่างกันไปตามส่วนต่าง ๆ ของเนื้อเมืองหรือท้องถิ่นนั้น ๆ โดยการอนุรักษ์และพัฒนาจะต้องก้าวไปด้วยกัน โดยพึงเข้าใจให้ถูกต้องว่า แท้จริงแล้วการอนุรักษ์และพัฒนาเป็นลัทธิประกอบต่อกันและกัน โดยมีข้อเสนอแนะเป็นแนวทางต่อไปนี้

1. เหตุผลและเป้าหมายในการอนุรักษ์และพัฒนาท้องถิ่นเมืองสงขลา

1.1 เหตุผลในการอนุรักษ์และพัฒนาเมืองสงขลา

โดยเฉพาะเมืองใหญ่ที่มีสภาพปัญหาต่าง ๆ หมักหมมเกิดการเปลี่ยนแปลงต่อพื้นที่ ซึ่งมีผลกระทบต่อลักษณะเฉพาะและคุณค่าของท้องถิ่นเป็นปัญหาที่กระจุกกระจายอยู่ในสภาพแวดล้อมของเมือง โดยเกี่ยวเนื่องกับลักษณะทางกายภาพ สภาพแวดล้อมของชาติ วิถีชีวิต สิ่งก่อสร้างอาคาร บ้านเรือน รวมถึงผังเมือง ซึ่งมีคุณลักษณะเฉพาะและคุณค่าที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่เด่นชัดที่สุดของแต่ละท้องถิ่น

เหตุผลหลักของการหาแนวทางอนุรักษ์และพัฒนาท้องถิ่นเมืองสงขลา คือการที่ทำให้ภายในท้องถิ่นเกิดการตื่นตัวของผู้นภายในท้องถิ่น มองเมืองในทิศทางเดียวกัน แก้ปัญหาต่าง ๆ โดยความร่วมมือและความเข้าใจของทุกฝ่าย ด้วยการสร้างความคิดให้กับประชาชนเสียใหม่ การสร้างเมืองทางด้านกายภาพเป็นเรื่องที่ทำได้ง่าย แต่การสร้างจิตสำนึกร่วมกันนั้นทำได้ยากกว่าที่จะเป็นแนวความคิดสูตรสำเร็จ แต่การสร้างระบบความคิดให้กับผู้นในท้องถิ่นว่าการอนุรักษ์และพัฒนาเกิดขึ้น ทำอย่างไรที่จะให้สอดคล้องไปกับรากฐานชีวิตของท้องถิ่น โดยเป็นเรื่องของการรับรู้ อดีตเป็นมาอย่างไร ปัจจุบันเป็นอย่างไรและอนาคตจะเป็นอย่างไร และเมื่อพื้นที่ของเมืองเป็นอย่างไร จะมีแนวทางจัดการอย่างไร

เมืองสงขลาก็เป็นอีกตัวอย่างหนึ่งของท้องถิ่นที่มีองค์ประกอบย่อยที่หลากหลายภายในท้องถิ่นที่มีความสัมพันธ์กัน ประกอบเป็นลักษณะเฉพาะที่มีคุณค่า เกิดเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น ที่เกิดจากความ

สัมพันธ์ ต่าง ๆ จากการพัฒนาทางการประวัติศาสตร์ท้องถิ่น การสร้างสรรค์ทางวัตถุ การดำเนินชีวิต วัฒนธรรมประเพณี ซึ่งถือได้ว่าเป็นทรัพยากรที่ทรงคุณค่าแก่ท้องถิ่นเมืองสงขลา ต้องมีการระมัดระวังเป็นพิเศษ ไม่ควรให้การพัฒนาที่เกิดขึ้นไปทำลาย รบกวน บดบัง และทำให้ด้อยค่าลง หรือสูญเสียคุณค่าความสำคัญไป ทั้งนี้เพราะเมืองสงขลาอุดมไปด้วยต้นทุนที่เป็นทรัพยากรทางธรรมชาติ และทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น สามารถพัฒนาไปข้างหน้าได้ แต่การอนุรักษ์อย่างไร้ทำให้เกิดความเหมาะสมและสอดคล้องกับการพัฒนาทางเศรษฐกิจ โดยอยู่บนพื้นฐานความรู้ความเข้าใจร่วมกันของทุกฝ่ายในท้องถิ่น ทุกคนช่วยกันมองช่วยกันคิด ทำให้เมืองสงขลาเป็นเมืองที่น่าอยู่และยั่งยืนต่อไปได้อย่างไร

1.2 เป้าหมายในการอนุรักษ์และพัฒนาท้องถิ่นเมืองสงขลา

การอนุรักษ์และพัฒนาท้องถิ่นเมืองสงขลา ตั้งอยู่ในระดับพื้นฐานของการศึกษาท้องถิ่นในระดับต่าง ๆ กันทั้งในระดับภาค เมือง ย่าน และชุมชนละแวกบ้าน ในแง่ต่าง ๆ ตามเนื้อหาแต่ละบท เพื่อเป็นข้อเสนอแนะต่อการอนุรักษ์และพัฒนาท้องถิ่นเมืองสงขลา เพื่อให้การอนุรักษ์ในปัจจุบันสอดคล้องกับความเป็นมาในอดีต และสามารถพัฒนาได้อย่างเหมาะสมกับการอนุรักษ์ที่เกิดขึ้น โดยมีเป้าหมายในการอนุรักษ์และพัฒนาท้องถิ่นเมืองสงขลา ในแนวทางใหญ่ ๆ 4 ด้านดังนี้

1. เพื่อให้เมืองสงขลา สามารถพัฒนาทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม ให้สอดคล้องกับลักษณะเฉพาะและคุณค่าของท้องถิ่นที่ปรากฏเป็นเอกลักษณ์ในด้านต่าง ๆ กล่าวคือ การอนุรักษ์ท้องถิ่นเมืองสงขลา ในเชิงกายภาพที่ตั้งสภาพแวดล้อม เศรษฐกิจ และสังคม ชนบทธรรมเนียมประเพณี วิถีชีวิตของผู้คนในท้องถิ่น โดยไม่ไปขัดกับการพัฒนาท้องถิ่น แต่จะช่วยสนับสนุนและส่งเสริมให้การพัฒนาและเปลี่ยนแปลงของท้องถิ่น สามารถพัฒนาอยู่บนรากฐานของคุณค่าและเอกลักษณ์เฉพาะตัวของท้องถิ่นเมืองสงขลา

2. เพื่อฟื้นฟูและพัฒนาย่านต่าง ๆ อาคารที่มีคุณค่า ชนบทธรรมเนียมประเพณี วิธีการดำเนินชีวิต และศิลปวัฒนธรรมของเมืองสงขลา ให้สามารถกลับคืนมารับใช้ผู้คนในท้องถิ่น ตามวิถีการดำเนินชีวิตในสภาพเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบันได้อย่างสมบูรณ์

3. เพื่อปกป้องและคุ้มครอง มรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นที่มีคุณค่า ที่แสดงให้เห็นถึงการพัฒนาของท้องถิ่นเมืองสงขลาในแต่ละช่วงเวลา ที่ยังคงพัฒนาต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน ไม่ให้ถูกทำลายหรือคุกคามจากการที่อยู่ร่วมกันของวิถีชีวิตผู้คนในท้องถิ่นและจากการคุกคามจากการเสื่อมสภาพตามธรรมชาติ รวมถึงความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ของผู้คนในท้องถิ่น

4. เพื่อให้เกิดการเรียนรู้อีกจากผู้คนในท้องถิ่น เกิดเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ รู้ว่ารากฐานแท้จริงของท้องถิ่นของตนเป็นอย่างไรสร้างความผูกพันกับถิ่นฐานบ้านเกิด ทำให้เมืองสงขลาเติบโตอย่างมีคุณภาพ

2. ข้อเสนอแนะแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาท้องถิ่นเมืองสงขลา

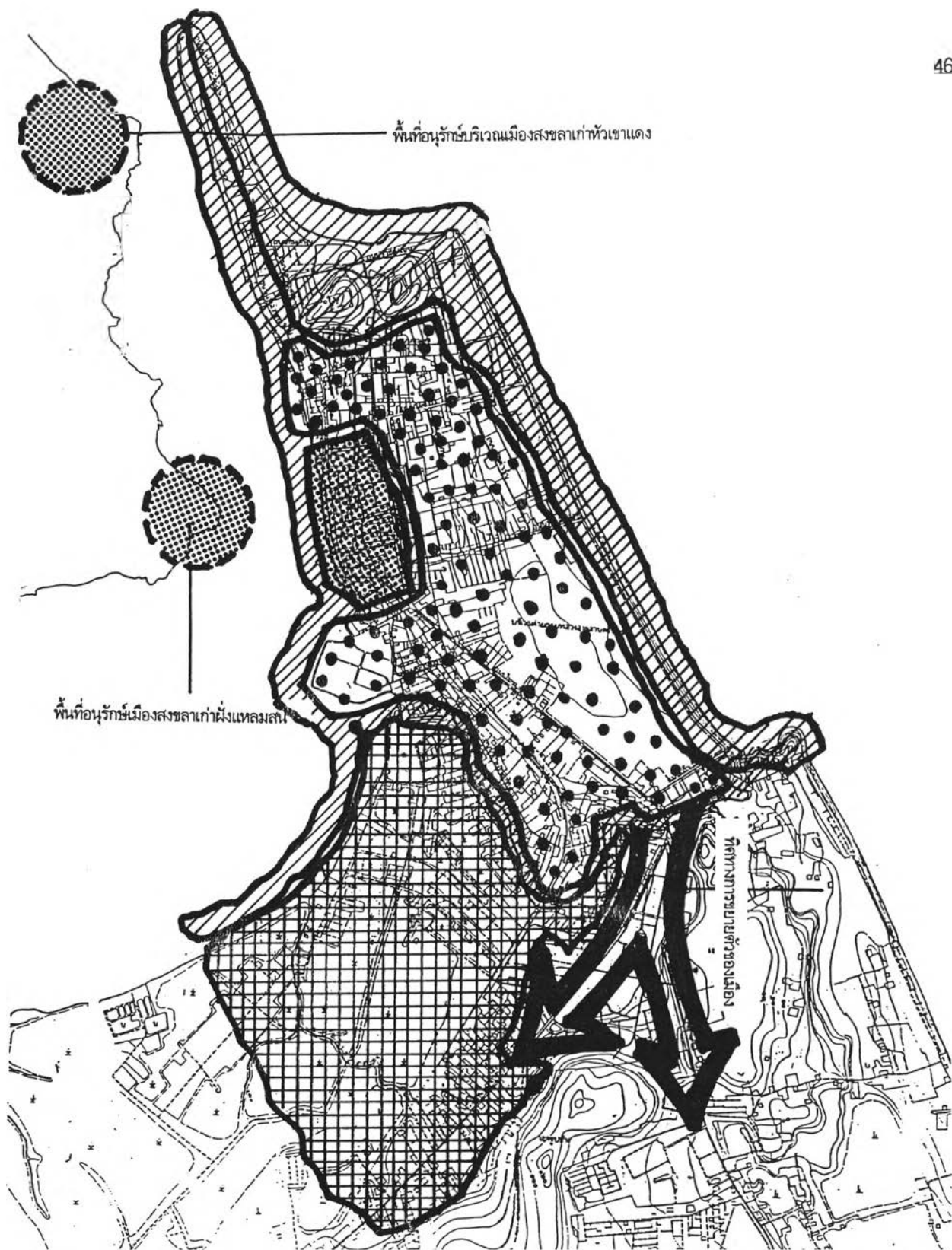
2.1 ข้อเสนอแนะแนวทางการอนุรักษ์

ท้องถิ่นเมืองสงขลา ประกอบด้วยชุมชนเมืองที่มีการพัฒนาของท้องถิ่นมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยที่ชุมชนดั้งเดิมก็ยังคงมีการใช้พื้นที่ ที่พัฒนามาในช่วงเวลาต่าง ๆ บนพื้นที่แหลมแห่งนี้ การอนุรักษ์ท้องถิ่นเมืองสงขลาจึงจำเป็นที่จะต้องปรับปรุงสภาพชุมชนและสภาพแวดล้อมของชุมชนควบคู่ไปกับการพัฒนาเมือง โดยสิ่งที่จะอนุรักษ์ต่อท้องถิ่นสามารถปรับใช้ได้ในชีวิตปัจจุบันของคนในท้องถิ่น

ดังนั้นการกำหนดแนวทางการอนุรักษ์ท้องถิ่นเมืองสงขลา จึงได้มุ่งเน้นการมองการอนุรักษ์ทั้งในระดับเมือง ย่านและชุมชนละเวกบ้าน มากกว่าการอนุรักษ์เพียงแต่อาคาร สถาปัตยกรรม หรือโบราณสถานเพียงอย่างเดียว โดยเน้นการปรับปรุงและพื้นที่ชุมชน (URBAN RENEWAL) ต่าง ๆ ให้กลับมีชีวิตชีวาแสดงคุณค่า ความมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว มากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบันที่มีแต่ความเสื่อมโทรมและขาดชีวิตชีวา ย่านต่าง ๆ ภายในเมืองหลาย ๆ ย่านได้แสดงให้เห็นถึงลักษณะเฉพาะและคุณค่าที่เป็นเอกลักษณ์ต่อท้องถิ่นเมืองสงขลาได้ เช่น ย่านชุมชนเมืองเก่าถนนนครนอกนครใน ย่านอาหารการกินบนถนนนางงามและพัทลุง ล้วนแต่เป็นย่านที่ยังคงมีการใช้งานและกิจกรรมของผู้คนในชุมชนดำเนินเป็นวิถีชีวิตต่อเนื่องมาโดยตลอด และในขณะเดียวกัน อาคาร บ้านเรือน ซึ่งเป็นสถาปัตยกรรมที่สำคัญเป็นเอกลักษณ์ต่อย่านและเมืองสงขลา ที่ผ่านมาในช่วงเวลาต่าง ๆ ที่มีคุณค่าในทางประวัติศาสตร์ สมควรจะได้รับอนุรักษ์และปรับปรุงสภาพแวดล้อมเพื่อดำรงไว้ซึ่งคุณค่าและลักษณะเฉพาะที่มีเอกลักษณ์ต่อท้องถิ่นเมืองสงขลา นอกจากนี้ควรพัฒนาและปรับปรุงองค์ประกอบทางภูมิทัศน์ของเมืองควบคู่กันไปด้วย

การกำหนดพื้นที่อนุรักษ์ของท้องถิ่นเมืองสงขลา โดยเมื่อพิจารณาจากการประเมินคุณค่าและลักษณะเฉพาะของท้องถิ่นในระดับเมือง ย่าน และชุมชนละเวกบ้านแล้วสามารถกำหนดพื้นที่ที่มีความสำคัญ 4 เขตใหญ่ดังนี้

1. พื้นที่อนุรักษ์เพื่อคุณภาพชีวิตและมรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น
2. พื้นที่อนุรักษ์เพื่อการนันทนาการและสิ่งแวดล้อม
3. พื้นที่มีลักษณะเฉพาะทางด้านกิจกรรม
4. พื้นที่เพื่อรองรับการพัฒนาและการขยายตัวในอนาคต

แนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาท้องถิ่น : กรณีศึกษาเมืองสงขลา			
	แผนที่ 7.1	แสดง การกำหนดพื้นที่อนุรักษ์ของท้องถิ่นเมืองสงขลา	
	มาตราส่วน		ที่มา
	สัญลักษณ์	พื้นที่อนุรักษ์เพื่อการนันทนาการและสิ่งแวดล้อม พื้นที่เพื่อรองรับการพัฒนาและการขยายตัวในอนาคต	พื้นที่มีลักษณะเฉพาะทางด้านกิจกรรม พื้นที่อนุรักษ์เพื่อคุณภาพชีวิตและมรดกทางวัฒนธรรมท้องถิ่น
ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย			

นอกจากนี้ยังรวมไปถึงวิถีชีวิตและวัฒนธรรม ประเพณีที่ดั้งเดิมของท้องถิ่นที่ควรมีการอนุรักษ์ด้วย ถึงแม้จะมีการแบ่งพื้นที่ออกเป็นพื้นที่ต่างกันนั้นไม่ได้แสดงให้เห็นว่าแต่ละท้องถิ่นมีความสำคัญในเชิงคุณค่า นั้นด้อยไปกว่ากัน แต่การแยกออกเป็นพื้นที่จะทำให้สามารถแยกได้ว่าพื้นที่ใดมีความเหมาะสมที่จะอนุรักษ์ และพัฒนาไปในทางที่คิด

1. พื้นที่อนุรักษ์เพื่อคุณภาพชีวิตและมรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น

บริเวณที่กำหนดให้เป็นพื้นที่อนุรักษ์ เพื่อคุณภาพชีวิตและมรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น เมืองสงขลานั้น คงไม่สามารถจำกัดขอบเขตเพียงแต่เมืองสงขลาปัจจุบันเท่านั้น เนื่องจากเมืองสงขลาได้พัฒนาการท้องถิ่นที่ยาวนาน เมืองสงขลาได้เติบโตและล่มสลายไปหลายยุคสมัย ได้ทิ้งมรดกทางวัฒนธรรมให้แก่เมืองสงขลาสืบทอดกันมา และยังมีคุณค่าเกี่ยวเนื่องเชื่อมโยงกันอยู่ คือบริเวณเมืองเก่าบริเวณเขาหัวแดง และบริเวณบ้านบ่อทรัพย์ ซึ่งอดีตเคยเป็นที่ตั้งเมืองสงขลาฝั่งแหลมสน ปัจจุบันเหลือเพียงเป็น ชุมชนเล็ก ๆ ชุมชนหนึ่ง และได้ย้ายเมืองมาบริเวณเมืองเก่าถนนนครนอกนครใน ถนนนางงาม อันเป็นย่านที่พักอาศัยผสมผสานกับการค้าและพาณิชย์กรรมในระดับชุมชนและเมืองสืบทอดกันเป็นเวลานานกว่า 150 ปีมาแล้ว

การกำหนดสิ่งทีควรค่าแก่การอนุรักษ์ในพื้นที่บริเวณนี้ ซึ่งมีคุณค่าเป็นมรดกทาง วัฒนธรรม ได้แก่

1. บริเวณย่านชุมชนเมืองเก่าถนนนครนอก นครใน และพื้นที่ใกล้เคียง
2. โบราณสถาน กำแพงเมือง วัด ศาลเจ้า
3. บริเวณเมืองเก่าในอดีต คือ เมืองสงขลาฝั่งเขาหัวแดง และเมืองสงขลาฝั่งแหลมสน

โดยมีเป้าหมายที่จะพยายามสร้างความสัมพันธ์และเชื่อมโยงระหว่างพื้นที่ที่ประวัติศาสตร์ที่ขาดการเชื่อมโยงกันมานาน ช่วยให้เกิดการติดต่อสัมพันธ์ของชีวิตผู้คนและการติดต่อสัญจรในชุมชน ซึ่งมีอยู่บ้างแล้วให้มากขึ้น และช่วยให้เกิดการรับรู้ถึงพัฒนาการประวัติศาสตร์ที่เชื่อมโยงเมืองสงขลาในแต่ละยุค รวมถึงการดำรงไว้ซึ่งวิถีชีวิต ความน่าอยู่ของชุมชนที่พักอาศัยและบรรยากาศ เพื่อเป็นการส่งเสริมให้คนในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เป็นการรักษาไว้ซึ่งบริเวณที่มีคุณค่าในฐานะเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่มีชีวิตเป็นความน่าภาคภูมิใจของเจ้าของถิ่น ที่มีร่องรอยและหลักฐานทางโบราณคดี การตั้งถิ่นฐาน อาคาร บ้านเรือน สถาปัตยกรรม วิถีชีวิตและขนบธรรมเนียมประเพณีของท้องถิ่นเมืองสงขลา

1 บริเวณย่านชุมชนเมืองเก่าถนนนครนอก นครในและพื้นที่ใกล้เคียง

ย่านชุมชนเมืองเก่าบริเวณถนนนครนอก นครใน ใช้ในอดีตเคยเป็นพื้นที่ย่านใจกลางเมือง โดยมีลักษณะของกิจกรรมภายในพื้นที่คือ พักอาศัยและเป็นพื้นที่พาณิชย์กรรม คำขายของเมือง โดยมีลักษณะเป็น Shopping Street แห่งแรก ๆ ของเมืองสงขลา มีอาคารบ้านเรือนที่แสดงเป็นเอกลักษณ์ของย่านและท้องถิ่น โดยอาคารที่มีลักษณะเป็นตึกแถวแบบจีน จนเมื่อมีการย้ายพื้นที่พาณิชย์กรรมออกไปจากพื้นที่ ทำให้การค้าบริเวณนี้ซบเซาลง และมีธุรกิจที่ไม่เหมาะสมได้เข้ามาใช้พื้นที่ เช่น ธุรกิจประมง แต่ในปัจจุบันได้ย้ายออกไปบริเวณท่าสะพานแล้ว แต่บริเวณนี้ก็ยังคงซบเซาลงเรื่อย ๆ ประกอบกับเจ้าของบ้านได้ย้ายออกจากพื้นที่และให้เช่าบ้านเพื่อเป็นโรงกลึง โรงเชื่อม โกดัง ก็ยังเป็นการทำลายคุณค่าของย่านและอาคารที่มีคุณค่าก็เสื่อมโทรมลงเรื่อย ๆ บรรยากาศของย่านก็ขาดชีวิตชีวา เห็นได้จากถึงแม้ปัจจุบันพื้นที่ดังกล่าว แม้จะได้รับ การดูแลและฟื้นฟูไปบ้างแล้ว แต่ก็ยังไม่มีแนวโน้มที่จะพัฒนาให้ดีขึ้น เป็นเพราะมองเพียงแต่การอนุรักษ์แต่ องค์ประกอบของอาคาร สถาปัตยกรรมเท่านั้น โครงการพัฒนาต่าง ๆ ที่ช่วยส่งเสริมก็ไม่ได้ได้รับความร่วมมือ เช่น ที่ว่างระหว่างชุมชนกับทะเลสาบ ก็ยังไม่ได้รับการแก้ไข ในอดีตบริเวณนี้มีความเกี่ยวข้องกับการตั้งถิ่นฐานของชุมชน เป็นเมืองท่าจอดเรือสำเภา โดยทางสัญจรของรูปถนนและทางเดินเชื่อมตรงไปยังชายน้ำนั้น ในอดีตหลายจุดเคยเป็นประตูเมือง ในปัจจุบันความต่อเนื่องของที่ว่างดังกล่าวเหล่านี้ได้มีระดับลดลง โดยถูกบดบังใช้สอยประหนึ่งเป็นที่ดินกรรมสิทธิส่วนบุคคล มีการวางของหรือใช้ปฏิบัติงานเป็นส่วนตัว หรืออีกตัวอย่างที่เห็นได้ชัดว่า การสร้างท่าเทียบเรือบริเวณหน้าตลาดทรัพย์สิน เพื่อใช้เป็นท่าขึ้นลงสำหรับนักท่องเที่ยว บริเวณทะเลสาบสงขลา ก็ยังไม่ได้รับการพัฒนาเท่าไร ท่าเรือที่สร้างขึ้นมาก็ไม่ได้ถูกใช้ประโยชน์ให้ตรงกับวัตถุประสงค์

นอกจากบริเวณดังกล่าวแล้ว ย่านชุมชนเมืองเก่านครนอก นครในยังมีพื้นที่ใกล้เคียงกันที่มีคุณค่าต่อเนื่องกับพื้นที่ที่ควรอนุรักษ์ไว้ ได้แก่ บริเวณถนนนางงาม และถนนพัทลุง เป็นแหล่งศูนย์รวมกิจกรรมของคนในพื้นที่และเมืองโดยบริเวณถนนนางงามถือได้ว่าเป็นย่านอาหารการกินของเมืองสงขลาเลยทีเดียว ประกอบด้วยร้านค้าและร้านอาหารเกาะตัวตามถนน รวมถึงมีศาลเจ้าพ่อหลักเมืองเดิมในอดีตลานโล่งของศาลเจ้าพ่อหลักเมืองเคยใช้เป็นตลาดนัดภายในท้องถิ่นปัจจุบันได้ถูกยกเลิกไป ส่วนในถนนพัทลุง ซึ่งเป็นที่ตั้งของร้านค้า ร้านอาหารและโรงภาพยนตร์ “สหภาพยนตร์” เป็นศูนย์รวมของชุมชนในบริเวณนี้

ปัจจุบันบริเวณดังกล่าวได้รับความเสื่อมโทรมลงมาก บรรยากาศในอดีตแม้จะหลงเหลืออยู่บ้าง แต่ไม่ ดึกดักเหมือนในอดีต เห็นได้จากบางที่แม้ว่าถนนนางงามที่มีความคึกคัก มีบรรยากาศของชีวิตหมู่เหล่า เห็นได้จากร้านน้ำชา กาแฟ ห้างเช่าและป้าย ยังมีผู้คนเข้านั่งคุยกัน วิจาร์ณในอดีตหลงเหลืออยู่ แต่บริเวณนครนอก นครในกลับเงียบเหงา ผู้คนปิดบ้านช่อง ไม่มีความคึกคักในอดีตหลงเหลืออยู่

2. โบราณสถาน กำแพงเมือง วัด ศาลเจ้า

ในเมืองสงขลาประกอบด้วย โบราณสถาน กำแพงเมือง วัด ศาลเจ้า ที่มีคุณค่าในทางประวัติและบ่งบอกถึงลักษณะเฉพาะตัวที่มีคุณค่าเกิดเป็นเอกลักษณ์ถือเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่น ที่สามารถถ่ายทอดเรื่องราวความเป็นมาของท้องถิ่นในอดีตให้คนรุ่นหลังได้รับทราบ ประกอบด้วย กำแพงเมือง ป้อมปากน้ำแหลมทราย วัดมัจฉิมวาส เจดีย์ และพลับพลาบริเวณเขาตังกวน และอีกหลากหลายตั้งอยู่ภายในเมือง

3. บริเวณเมืองเก่าในอดีต บริเวณเมืองสงขลาฝั่งเขาหัวแดงและเมืองสงขลาฝั่งแหลมสน

บริเวณทั้งสองถือว่ามีความสำคัญต่อการถ่ายทอดเรื่องราวในอดีตของเมืองสงขลาได้เป็นอย่างดี หลักฐานต่างที่หลงเหลือทางโบราณคดี เป็นสิ่งที่ควรแก่การอนุรักษ์ให้ผู้คนในท้องถิ่นและผู้มาเยือนได้รับรู้ เช่น ป้อมเมืองเก่าที่หัวเขาแดง เจดีย์ และป้อมบนเขาค่ายม่วง สุสานมรท่อม วัดสุวรรณคีรี ปอแง และประตูเมือง เมืองสงขลาฝั่งแหลมสน ฮวงซุ้ยของตระกูล ณ สงขลา

เมื่อได้รับทราบถึงมรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นเมืองสงขลาและเมืองสงขลาฝั่งแหลมสน

เป็นเรื่องน่าเสียดายที่ผ่านมาได้ให้ความสำคัญแก่การอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของเราน้อยเกินสมควร ดังนั้นเป็นเรื่องของการที่จะช่วยกันคิดหาทางออกให้กับพื้นที่ โดยมีแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาที่เหมาะสมเกิดสมดุลกับทุกฝ่าย

มาตรการและข้อเสนอแนะพื้นที่อนุรักษ์เพื่อคุณภาพชีวิตและมรดกวัฒนธรรมของท้องถิ่น

สำหรับมาตรการที่ควรนำเข้ามาเกี่ยวข้อง ได้แก่ กฎหมายควบคุมอาคาร กฎหมายผังเมืองโดยเฉพาะการกำหนดการใช้ที่ดิน กฎหมายและมาตรการทางอนุรักษ์สถาปัตยกรรมและสิ่งแวดล้อม ควรมีการกำหนดใช้เป็นกฎหมายหรือ พ.ร.บ. ในท้องถิ่น ควบคุมโดยเทศบาล โดยมีหลักการดังนี้

- เสนอแนะให้กรรมการผังเมืองประเทศให้พื้นที่เป็นพื้นที่เพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางศิลปกรรมในลักษณะของการเป็นย่านประวัติศาสตร์ เพื่อเป็นมาตรการในการอนุรักษ์อาคารและกิจกรรมภายในพื้นที่และบริเวณใกล้เคียง ซึ่งในปัจจุบันบริเวณดังกล่าวถูกกำหนดให้เป็นพื้นที่พาณิชย์กรรม และที่อยู่อาศัยหนาแน่น ซึ่งมีความเสี่ยงสูงต่อการเปลี่ยนแปลงได้ง่ายมาก

- สนับสนุนมาตรการทางผังเมืองโดยให้ทางหน่วยงานของท้องถิ่นประกาศเป็นเขตควบคุมอาคาร และดัดแปลงอาคาร โดยไม่ได้รับความเห็นชอบจากหน่วยงานของรัฐ โดยมีมาตรการควบคุมและจูงใจให้เกิดผลในการปฏิบัติต่อไป

- ในด้านโบราณสถาน วัด ศาสนสถานต่าง ๆ ควรได้รับการดูแลโดยมีมาตรการทางกฎหมายเข้ามาควบคุมด้วยเช่นกัน เช่น ห้ามมิให้มีการปลูกสร้างอาคารที่มีความสูงเกินโบราณสถาน และสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ ภายในบริเวณดังกล่าว

นอกจากมาตรการทางกฎหมายที่ใช้เป็นกรอบในแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ของพื้นที่แล้ว ควรมีนโยบายเสริมเพื่อให้เกิดความยืดหยุ่นต่อการพัฒนาและเป็นข้อเสนอแนะที่เป็นแนวทางอย่างกว้างขวางในการดำเนินงานดังนี้

- ควรมีการจัดทำแผนการอนุรักษ์ชุมชน โดยการตั้งคณะกรรมการชุมชนที่ประกอบด้วยผู้แทนจากหน่วยงานของรัฐและเอกชน ตลอดจนประชาชนในพื้นที่ รวมถึงองค์กรต่าง ๆ ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดบริเวณที่จะทำการอนุรักษ์ตามลำดับความสำคัญ

- กิจการและธุรกิจที่สร้างมลภาวะให้กับสภาพแวดล้อมและบรรยากาศที่ยังคงดำเนินการอยู่ภายในเขตอนุรักษ์ควรให้ย้ายออกจากพื้นที่หรือควบคุมให้เข้มงวดขึ้น

- พื้นฟูบริเวณย่านถนนนคร นครใน ให้เกิดให้ Shopping Street อีกครั้ง โดยอาจจะเกิดเป็น "ถนนคนเดิน" โดยพื้นฟูร้านค้าต่าง ๆ ให้หันมาจำหน่ายสินค้าพื้นเมืองของท้องถิ่น เกิดเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ

- พื้นฟูบริเวณศาลหลักเมือง ซึ่งมีลานโล่งที่เกิดกิจกรรมของชุมชน เช่น การกำหนดให้เกิดเป็นตลาดนัดขึ้นอีกครั้ง แต่ควรมีการจัดการที่ดีขึ้น เช่นการจัดระเบียบค้าขาย และความสะอาด

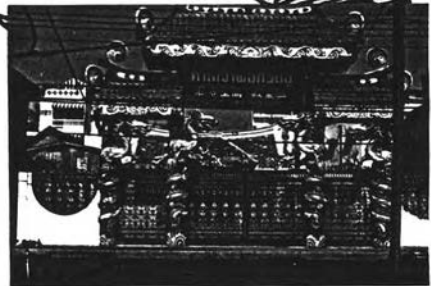
- ปรับปรุงลานโล่งระหว่างชุมชนและทะเลสาบ ให้เป็นพื้นที่ที่มีประโยชน์ต่อชุมชน แสดงคุณค่าของลานโล่งชายน้ำ

- พัฒนาจุดรวมกิจกรรมบริเวณโรงภาพยนตร์สหภาพยนต์ ร้านกาแฟ ร้านค้า ร้านอาหารต่าง ๆ ให้เกิดขึ้น Node ที่ผู้คนในท้องถิ่นได้เข้ามาใช้อย่างคึกคักและมีชีวิตชีวา

- สร้างความสัมพันธ์ระหว่างย่านชุมชนเมืองเก่าถนนนครนอก นครใน โบราณสถาน และเมืองเก่าทั้ง 2 แห่งให้เกิดเป็นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ที่ผู้มาเที่ยวจะได้รับความรู้ถึงพัฒนาการของเมืองสงขลาจากอดีตจนถึงปัจจุบันได้สมบูรณ์

เป็นทำเลเสียดยี่บริเวณนี้ได้ถูกปรับปรุงให้มีรั้วรอบ
ทำให้เกิดการปิดกั้นการเข้ามาใช้พื้นที่โล่ง หากมีการจัดการพื้นที่บริเวณ
เป็น Node ของชุมชนได้ดีกว่าปัจจุบัน

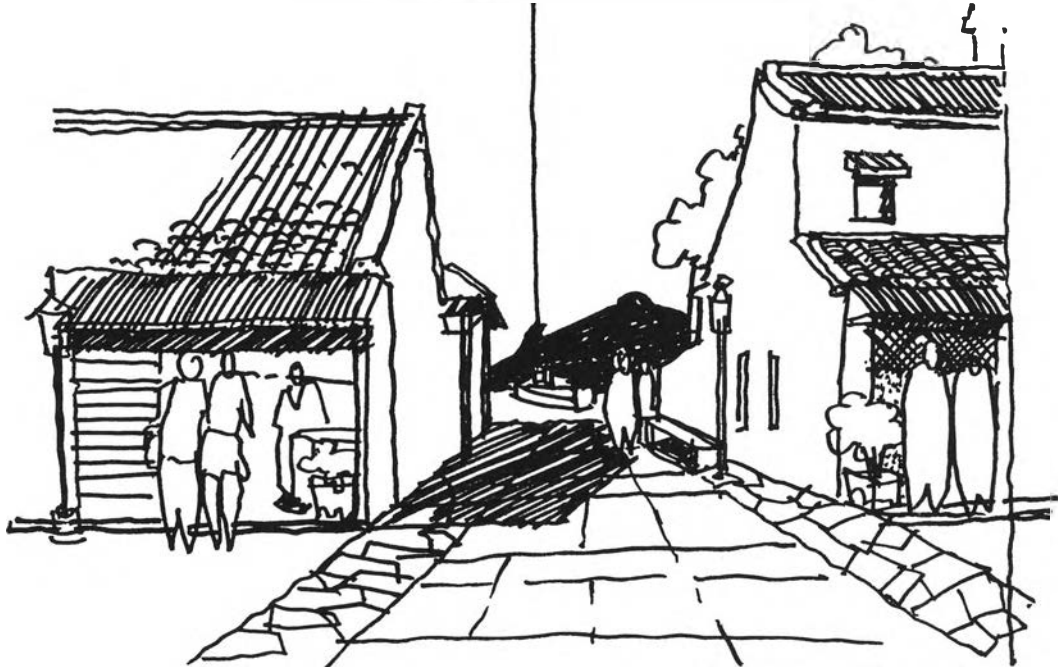
ภาพที่ 7.1 แสดงการฟื้นฟูบริเวณศาลหลักเมืองให้เกิดเป็นศูนย์รวมกิจกรรม

ภาพที่ 7.2 แสดงการฟื้นฟูบริเวณย่านถนนนครนอก นครใน ให้เกิดเป็นย่าน Shopping Street

เกิดทัศนียภาพที่งดงามขึ้น สร้างความต่อเนื่องระหว่างชุมชนกับทะเลสาบ

ภาพที่ 7.3 แสดงการปรับปรุงลานโล่งระหว่างชุมชนและทะเลสาบ

ภาพที่ 7.4 แสดงการปรับปรุงบริเวณโรงภาพยนตร์ให้เป็น Node แห่งใหม่ของเมืองและย่าน

- สำหรับบริเวณถนนนครนอก ถนนนครใน ควรมีการจัดสร้างพิพิธภัณฑ์เมืองที่สามารถถ่ายทอดเรื่องราวความเป็นมาของเมืองสงขลา เกิดการเรียนรู้ทั้งผู้คนในท้องถิ่นและผู้มาเยี่ยมชมเยือน โดยพิพิธภัณฑ์ไม่ใช้มิวเซียมเพื่อเก็บของอีกต่อไป
- ปลุกจิตสำนึกของคนในท้องถิ่นให้มีสำนึกร่วมกันต่อท้องถิ่นของตน โดยการจัดการเทศกาลเรียนรู้ ซึ่งเป็นการผลักดันให้เกิดขึ้นของสงขลาประชาคม และกลุ่มองค์กรเครือข่ายต่าง ๆ เพื่อให้เกิดความรัก ความหวงแหน แผ่นดินบ้านเกิดของตน ซึ่งได้เริ่มจัดครั้งแรกในปี 2541 และควรส่งเสริมให้เกิดขึ้นทุก ๆ ปี

2. พื้นที่อนุรักษ์เพื่อการนันทนาการและสิ่งแวดล้อม

ภายในเมืองสงขลาประกอบด้วยสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่หลากหลาย ประกอบไปด้วย ภูเขา ป่า สน ชายหาด ทะเลสาบ ลำคลอง รวมถึงภายในเมืองสงขลาที่สถานที่ที่เป็นพื้นที่พักผ่อนและนันทนาการ มากมาย เช่น สระบัว สวนสาธารณะบนเขาน้อย ซึ่งมีคุณค่าต่อท้องถิ่น โดยสร้างภูมิทัศน์ที่งดงามให้แก่เมือง โดยสร้างบรรยากาศของท้องถิ่นเมืองสงขลาให้เป็นชุมชนที่มีภูมิประเทศที่งดงาม สงบร่มรื่น ภูมิทัศน์ท้องถิ่นก็คือ เอกลักษณ์ของท้องถิ่น

หาดสมิหลาเปรียบเสมือนหัวใจของท้องถิ่น ผู้คนได้สัมผัสใกล้ชิดธรรมชาติ เกิดเป็นความผูกพันกับท้องถิ่น ซึ่งนับเป็นเรื่องที่ดีสำหรับหาดสมิหลา ที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ ๆ เหมาะสมทำให้มีขีดจำกัดต่อการพัฒนาที่จะเข้ามาทำลาย ซึ่งเห็นได้จากชายหาดของเมืองอื่น ๆ ที่ได้แปรสภาพมีบ้านเรือน คอนโดหรูหรร่า ตั้งอยู่ใกล้ ๆ แต่หาดสมิหลาเป็นหาดเพียงแห่งเดียว ที่เป็นหาดทรายธรรมชาติในตัวเมืองที่ยาวถึง 8 กิโลเมตร ที่ไม่ถูกกระแสน้ำพัฒนาเข้ามาทำลาย เพราะบริเวณที่ดีที่ต่อจากชายหาด จะมีถนนลาดที่คนเป็นตัวกันรวมถึงเป็นสถานที่ตั้งของกองทัพเรือ สถาบันราชชมงคลและสนามกอล์ฟของทางเทศบาลช่วยเป็นเส้นขีดการพัฒนาไม่ให้เข้าไปใกล้ชายหาดแห่งนี้ นอกจากมาตรการทางผังเมืองที่กำหนดให้บริเวณนี้เป็นพื้นที่เพื่อนันทนาการ และอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมควรมีมาตรการเสริมดังต่อไปนี้

- กำหนดบดทลงโทษเพื่อป้องกันการบุกรุกและการก่อสร้างเพิ่มเติมอาคารผิดกฎหมายในบริเวณชายหาด
- นอกจากนี้แม้จะมีมาตรการควบคุมแล้วควรมีแนวทางเพื่อพัฒนาและปรับปรุงพื้นที่ดังนี้
- พัฒนาชายหาดบางส่วนให้เป็นที่ตั้งค่ายพักแรม และมีเตาหุงต้มอาหารได้

- พัฒนาปลายแหลมสนให้เป็นพื้นที่นั่งตกปลาและเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ
- บริเวณลานจอดรถริมชายหาดน่าจะเปิดกั้นกิจกรรมเบ็ดทำยขายของหรือจัดเป็นตลาดนัด เพราะบริเวณนี้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ ของท้องถิ่นมีผู้คนทั้งในท้องถิ่นและต่างถิ่นเข้ามาทำกิจกรรมกันมา น่าจะเหมาะสมกับเหตุการณ์ในยุคที่เศรษฐกิจถดถอย โดยมีการจัดการที่ดี
- พัฒนาบริเวณเขาน้อยและเขาดังกวน ให้มีความปลอดภัยต่อการท่องเที่ยว

สำหรับคลองสำโรง ในอดีตเคยเป็นเส้นทางเดินเรือจากทะเลสาบออกสู่ทะเลหลวงในอดีต ใช้ช่วงเวลาที่ผ่านมาคลองสำโรงได้เน่าเสียและตื้นเขินจากการเข้ามาอยู่ของโรงงานอุตสาหกรรมและชุมชนแออัดริมคลอง แต่ในปัจจุบันได้รับการฟื้นฟูให้ดียิ่งมาก ปัจจุบันในคลองสะอาดขึ้น กว้างขึ้น ลึกขึ้น การปล่อยน้ำเสียลงคลองและการทิ้งขยะลดน้อยลงมา ความขัดแย้งระหว่างหน่วยงานราชการและชาวบ้านในการจัดการคลองน้อยลง กลายเป็นความร่วมมือ อย่างไรก็ตาม การฟื้นฟูคลองสำโรงเป็นกิจกรรมที่ยากลำบาก การวางมาตรการที่เคร่งครัดของทางราชการอาจจะไม่ประสบผลสำเร็จในการจัดการแต่สำหรับคลองสำโรงที่สามารถฟื้นฟูได้ระดับหนึ่งโดยมีปัจจัยดังนี้

1. ชาวบ้านที่อยู่ริมคลองมีจิตสำนึกมีการรวมตัวกันปรึกษาหารือ และทำกิจกรรมฟื้นฟูคลองต่อเนื่อง ในระดับชุมชน มีคณะกรรมการชุมชนเป็นผู้รับผิดชอบ ชักชวนชาวบ้านให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมและยังมีคณะกรรมการจัดตั้งคณะกรรมการฟื้นฟูคลองสำโรง ซึ่งเป็นคณะกรรมการร่วมของหลายชุมชนริมคลองมารับผิดชอบกิจกรรมฟื้นฟูคลองด้วย
2. ทางราชการให้ความร่วมมือ สนับสนุนงบประมาณและเครื่องมือมาฟื้นฟูคลองและรับฟังความคิดเห็นในการฟื้นฟูคลองตามที่ชาวบ้านริมคลอง คือการให้คนอยู่ริมคลองได้ไม่ต้องย้ายออก ยกเว้นรายที่บุกรุกเข้ามาในคลองมากเกินไป แต่ต้องไม่ทำความสกปรกให้คลอง
3. หน่วยงานจากภายนอก เช่น องค์กรพัฒนาเอกชน เครือข่ายสงขลาประชาคมได้สนับสนุนงบประมาณบางส่วนและช่วยประสานงาน ช่วยกระตุ้นให้ชาวบ้านมีบทบาทในการฟื้นฟูคลองอย่างต่อเนื่อง

อย่างไรก็ตาม กิจกรรมฟื้นฟูคลองสำโรงให้สะอาดใกล้เคียงกับในอดีตนั้นยังอีกไกล แต่ก็เป็นอย่างหนึ่งที่แสดงให้เห็นถึงการร่วมมือร่วมใจในการอนุรักษ์และฟื้นฟูคลองสำโรง โดยตั้งอยู่บนฐานของความรู้ความเข้าใจและมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย ซึ่งจะเกิดในการอนุรักษ์และพัฒนาในอีกหลาย ๆ ด้านของท้องถิ่น

การฟื้นฟูคลองสำโรงจะได้พอดีมากยิ่งขึ้นควรจะมีการดำเนินการดังต่อไปนี้

- จัดทำระบบบำบัดน้ำเสียของเมือง เพื่อลดปริมาณน้ำเสียที่จะถ่ายเทลงคลองลำโรง
- สนับสนุนให้โรงงานอุตสาหกรรมย้ายไปอยู่ในนิคมอุตสาหกรรมหรือพื้นที่ที่เหมาะสม หรือมีการควบคุมให้มีการใช้ระบบบำบัดน้ำเสียอย่างจริงจัง
- ส่งเสริมให้ผู้ที่อยู่อาศัยในเมืองมีส่วนร่วมในการฟื้นฟูสภาพแวดล้อมของคลองมากขึ้น และควรขยายไปสู่การฟื้นฟูสภาพแวดล้อมเมืองในด้านอื่นด้วย

3. พื้นที่ที่มีลักษณะเฉพาะทางด้านกิจกรรม

ในเมืองสงขลาประกอบด้วยพื้นที่ที่มีลักษณะเฉพาะทางด้านกิจกรรมที่หลากหลาย โดยมีเอกลักษณ์เฉพาะตัวโดยแบ่งเป็นย่านต่าง ๆ เช่น ย่านพาณิชย์กรรม ย่านราชการ ย่านสถานศึกษา ย่านอุตสาหกรรม การอนุรักษ์เน้นความสำคัญในการรักษาบรรยากาศการใช้ที่ดิน และสามารถตอบสนองต่อการใช้สอยพื้นที่เพื่อกิจกรรมต่ออย่างเหมาะสม

โดยมาตรการและข้อเสนอแนะที่ควรนำมาใช้ให้เกิดผลในทางปฏิบัติดังนี้คือ

- ออกกฎหรือข้อบัญญัติควบคุมอาคาร สิ่งปลูกสร้าง การก่อสร้าง การเปลี่ยนแปลงสภาพอาคาร ให้เหมาะสมตามแต่ลักษณะเฉพาะในด้านกิจกรรม การใช้พื้นที่และบรรยากาศ
- มาตรการทางผังเมืองควรมีบทบาทควบคู่ไปกับการควบคุมที่นำมาใช้ โดยไม่เกิดการสวนทางกัน เมื่อเกิดการปฏิบัติ
- ในพื้นที่บางย่าน เช่น ย่านอุตสาหกรรมควรมีการจัดทำเป็นผังเฉพาะ เพื่อควบคุมในเรื่องของสิ่งแวดล้อม เช่น การบำบัดน้ำเสีย ชยะ เป็นต้น

4. พื้นที่เพื่อรองรับการพัฒนาและการขยายตัวในอนาคต

สำหรับเมืองสงขลาในปัจจุบัน มีพื้นที่จำกัดต่อการขยายตัวของชุมชน ปัจจุบันชุมชนได้ขยายตัวมาทางใต้ของเมือง โดยเกาะไปตามถนนทางหลวงหมายเลข 407 และ 408 เป็นบริเวณที่มีการกระจายตัวของชุมชน ทั้งชุมชนเก่าและใหม่ อยู่อย่างกว้างขวางถึงหนาแน่น สลับกับพื้นที่โล่ง

การพัฒนาและการขยายตัวของชุมชน ควรมีแผนกำหนดทิศทางการขยายตัวที่ชัดเจนจากหน่วยงานที่รับผิดชอบ โดยมุ่งเน้นให้ชุมชนที่เกิดขึ้นมาใหม่ มีคุณภาพชีวิตที่ดี และสามารถกำหนดเป็นมาตรการและข้อเสนอแนะอย่างกว้าง ๆ ได้ดังนี้

- จัดเตรียมโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับการขยายตัวของชุมชนในอนาคตให้เพียงพอ ทั้งไฟฟ้า ประปา โครงข่ายจราจร
- กำหนดให้ภายในพื้นที่ ต้องมีส่วนสาธารณะ สวนหย่อม หรือพื้นที่เพื่อการนันทนาการ และเพื่อคุณภาพชีวิตของชุมชน
- วางนโยบายให้สามารถพัฒนาภาวะเศรษฐกิจและสังคม ให้สอดคล้องกับพื้นที่ที่อาจจะขยายตัว เป็นศูนย์กลางทางด้านพาณิชยกรรมของชุมชนในอนาคต
- มีมาตรการทางผังเมืองและการควบคุมอาคารที่เข้มแข็งและเด่นชัด และมีผลบังคับใช้ในทางปฏิบัติ

5. การอนุรักษ์วิถีชีวิตและวัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่นของเมืองสงขลา

วิถีชีวิตของชาวสงขลาในอดีตมีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย มีความโอบอ้อมอารี รักพวกพ้อง มีความผูกพันต่อท้องถิ่น เหล่านี้เกิดจากการมีวิถีชีวิตร่วมกัน เกิดมีการพบปะสังสรรค์ของผู้คนในสังคม ซึ่งการเกิดวิถีชีวิตเช่นนี้เกิดจากการที่เมืองมีพื้นที่ให้ผู้คนได้พบปะสังสรรค์กัน ในอดีต เราใช้ลานวัด ชาวบ้านลานตลาดเป็นที่พบปะสังสรรค์กัน การอนุรักษ์วิถีชีวิตของท้องถิ่นสงขลา คือการพยายามฟื้นฟูให้เกิดการใช้พื้นที่เหล่านั้นขึ้น เช่น ที่ว่างตามหัวมุม พุดบาทต่าง ๆ มีร้านน้ำชากาแฟ ที่ผู้คนของท้องถิ่นได้เข้ามานั่งพุดพบปะสังสรรค์กัน เกิดลานคนเมืองขึ้นทำให้คนในท้องถิ่นได้เกิดการพุดคุยกัน ทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน เกิดเป็นบรรยากาศสาธารณะหรือบริเวณสรวบ หรือตามชายหาด ที่ผู้คนในท้องถิ่นได้ใช้เป็นที่พักผ่อน ทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน เกิดเป็นเวทีสาธารณะใครอยากแสดงอะไรก็ได้ เป็นตลาดนัดเป็นเรื่องคึกคัก สนุกสนานมีชีวิตชีวา เมื่อผู้คนในท้องถิ่นมีความรู้สึกว่ามีวิถีชีวิตของเขาพร้อมกันไปในช่วงเดียวกัน ทำให้เป็นการสร้างจิตสำนึกและห่วงแหนท้องถิ่นเกิดขึ้นได้

สำหรับวัฒนธรรมและประเพณีของท้องถิ่นของเมืองสงขลา มีปฏิบัติสืบทอดกันมาเป็นเวลาช้านาน ประเพณีส่วนใหญ่เป็นประเพณีที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนา เช่น ประเพณีลากพระและตักบาตรเทโว เทศกาลทำบุญเดือนสิบ ประเพณีสงกรานต์ ประเพณีลอยกระทง ซึ่งประเพณีต่าง ๆ เหล่านี้สมควรที่จะได้รับการอนุรักษ์และสืบทอดต่อไป โดยให้ถูกต้องตามขนบธรรมเนียมประเพณีที่ทำกันมา อีกทั้งประเพณีต่าง ๆ เหล่านี้ไม่ได้สร้างความเสียหายต่อการพัฒนากลับแต่กลับช่วยในการพัฒนาเพราะประเพณีสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการปลูกจิตสำนึกร่วมกันของผู้คนในท้องถิ่น

2.2 การแก้ไขปัญหาปัจจุบันของท้องถิ่นของเมืองสงขลา

จากเป้าหมายในการอนุรักษ์และพัฒนาท้องถิ่นของเมืองสงขลา ที่ต้องการให้การอนุรักษ์ท้องถิ่นควบคู่ไปกับการพัฒนาที่เหมาะสม แต่การดำเนินแนวทางให้ถึงเป้าหมายนั้นคงไม่สมบูรณ์ หากขาดการแก้ไขปัญห เฉพาะหน้าที่เกิดขึ้นในปัจจุบันเพราะปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นนำไปสู่การคุกคามโดยตรงและอ้อมต่อมรดกทางวัฒนธรรม วิถีชีวิตวัฒนธรรมประเพณี สภาพทางกายภาพและสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติของท้องถิ่น โดยมีแนวทางแก้ไขดังต่อไปนี้

1. ปัญหาการใช้ที่ดิน

1.1 ปัญหาการใช้ที่ดินปะปนกับหลากหลาย กิจกรรมต่าง ๆ ยังคงพลุกพล่านอยู่ในย่านใจกลางเมือง แนวทางแก้ไข

- กระจายการบริการสาธารณูปโภค สาธารณูปการ ออกไปสู่ชุมชนรอบนอกที่ขยายออกไปใหม่ให้ มีมากขึ้น โดยสนับสนุนให้เกิดแหล่งพาณิชย์กรรมขึ้นใหม่ เพราะภายในเมืองสงขลาปัจจุบันมีตลาดกระจาย อยู่ในย่านพาณิชย์กรรมกลางเมืองมากเกินไป

- ย้ายกิจกรรมหรือสถานประกอบการที่ไม่เหมาะสมกับย่าน เช่น บริเวณย่านชุมชนเมืองเก่าถนน นครนอก นครใน มีอุตสาหกรรมที่สร้างมลภาวะแก่ชุมชนที่พักอาศัย เข้ามาตั้ง เช่น โรงกลึง, โรงเชื่อมเหล็ก รวมถึงโกดังและห้องเย็นเก็บปาล์มยังคงแฝงตัวอยู่ในพื้นที่

- บริเวณท่าสะพานซึ่งเป็นที่ตั้งของเขตอุตสาหกรรมเฉพาะควรส่งเสริมให้เกิดเป็นย่านพาณิชย์ กรรมแห่งใหม่ของเมือง ควบคู่ไปกับอุตสาหกรรมประมง

1.2 ปัญหาการบุกรุกที่ดินสาธารณะ

เกิดจากชุมชนแออัดได้เข้ามาตั้งถิ่นฐานบุกรุกพื้นที่สาธารณะภายในเมืองสงขลา มีชุมชนแออัดอยู่ถึง 22 ชุมชน คนภายนอกมักมองว่า ชุมชนแออัดคือ แหล่งรวมปัญหาของเมือง เพราะบุกรุกที่สาธารณะสร้างมล ภาวะ ยาเสพติดฯ แต่ในชุมชนแออัดมองว่าปัญหาเหล่านี้ไม่ตรงกัน โดยชุมชนแออัดก็มีปัญหาต่าง ๆ ที่ ต้องแก้ไข คือ ขยะ น้ำเสีย ไฟฟ้า น้ำประปา ถนนหนทาง ไม่มีทะเบียนบ้าน เด็ก ๆ ไม่ได้เรียนหนังสือ ปัญหา ส่วนใหญ่เกิดจากการบริการของรัฐ ไม่เพียงพอ โดยการแก้ปัญหาของรัฐ คือ ย้ายชุมชนออกไปจากพื้นที่ แต่ ถ้ามองในมุมกลับกัน เราพบว่าชุมชนแออัดเป็นแหล่งงานต่างให้แก่เมือง ถ้าไม่มีคนเหล่านี้จะอยู่ได้อย่างไร ใครจะค้าขายของในตลาด ใครจะรับจ้างขับรถ ใครจะกวาดถนน ถ้าคนในชุมชนแออัดถอนตัวจากเมืองระบบ เศรษฐกิจของเมืองจะปั่นป่วนทันที

แม้ว่าชุมชนแออัดมีมากมายหลายปัญหา แต่ปัญหาที่พบสำคัญที่สุดเป็นเรื่องปัญหาความไม่มีคนในที่อยู่อาศัย เพราะชุมชนแออัดบุกรุกในที่สาธารณะ หรืออยู่ในพื้นที่เช่า ซึ่งมีปัญหาตามมาโดยตลอดเมื่อรัฐ ต้องการที่ดินคืน หรือเอกชนต้องการให้เลิกเช่าที่ เพราะต้องการพัฒนาที่ดิน ความขัดแย้งต่าง ๆ จึงเกิดขึ้นเป็นระยะ การแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นโดย องค์กรพัฒนาเอกชนได้เสนอไว้คือ การขอเช่าหรือซื้อพื้นที่ โดยมีเงื่อนไขว่าชุมชนจะต้องอาศัยกันปรับปรุงชุมชนแออัดของตนให้ดีขึ้น

แนวทางการแก้ไข

- ต้องเริ่มมองว่าชุมชนแออัดคือ ส่วนหนึ่งของเมือง ทำอย่างไรที่จะให้สถานะดีขึ้น
- ส่งเสริมให้หน่วยงาน และองค์กรต่าง ๆ ภายในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนแออัด
- การพัฒนาชุมชนนอกจากจะสร้างองค์กรต่าง ๆ ของชุมชนขึ้นมาเป็นแกนนำแล้ว ยังต้องรักษาความเป็น "ชุมชน" เอาไว้ด้วยการโยกย้ายการเปลี่ยนแปลงสภาพที่อยู่อาศัย ซึ่งทำลายสังคมทำลายความเป็น "ชุมชน" ลงไปต้องพิจารณาอย่างรอบคอบ

- ผลักดันให้รัฐเปลี่ยนแปลงนโยบายเพื่อแก้ไขชุมชนแออัด โดยมีกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การปรับปรุงสิ่งแวดล้อมและสาธารณูปโภค โดยร่วมกับหน่วยราชการที่เกี่ยวข้อง ปรับปรุงถนนหนทาง การกำจัดขยะ น้ำประปา ไฟฟ้า สนับสนุนให้เกิดแก๊งกลุ่มออมทรัพย์ขึ้นในชุมชนต่าง ๆ และให้กลุ่มเหล่านี้รวมทั้งเป็นเครือข่าย รับผิดชอบให้มีนโยบายกฎหมายเพื่อแก้ไขปัญหาชุมชนแออัด และให้สาธารณชนเข้าใจปัญหามากยิ่งขึ้น เช่น มี พ.ร.บ. ชุมชนแออัด หรือรณรงค์เรื่องการอนุรักษ์ โดยองค์กรของชุมชน เป็นต้น

1.3 ปัญหาการใช้ประโยชน์ที่ดินจากที่ดินว่างเปล่าภายในความรับผิดชอบของหน่วยราชการ

พื้นที่ดินว่างเปล่าภายในเมืองสงขลาที่อยู่ในความรับผิดชอบของหน่วยงานราชการ ถูกปล่อยให้ทิ้งร้างไม่เกิดประโยชน์ใดแก่เมือง เช่น บริเวณสถานีรถไฟสงขลา รวมถึงที่ดินสองข้างทางรถไฟตลอดแนว ที่ดินสองข้างคลองลำโรง แลลมสนอ่อน แก้วเส็ง หรือบริเวณกองทัพเรือ

แนวทางการแก้ไข

- พยายามพัฒนาพื้นที่ดังกล่าวให้เกิดประโยชน์มากกว่าปล่อยให้เป็นที่รกร้างว่างเปล่า โดยบางส่วนอาจจัดเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจสำหรับชุมชนใกล้เคียงพื้นที่ หรือเป็นพื้นที่ให้เช่าเพื่อดำเนินกิจกรรม เช่น ค้าขาย

๖. ปัญหาด้านโครงสร้างพื้นฐาน

2.1 ปัญหาการจราจรและโครงข่ายการคมนาคม

การจราจรภายในชุมชนถึงแม้ว่าจะมีโครงข่ายแบบตาราง ทำให้การเดินทางคล่องตัว แต่จากสภาพถนนต่าง ๆ ภายในเมืองมีความคับแคบขยายไม่ได้ ทำให้เกิดเป็นปัญหาการจราจรคับคั่งในบางช่วงเวลา เส้นทางเข้าเมืองมีอยู่สายเดียว ทำให้เกิดเป็นปัญหาในช่วงโมงเร่งด่วน ระบบสัญจรทางเท้าในชุมชนมีน้อย บางเส้นทางรถยนต์ได้สร้างความเสื่อมโทรม ได้แก่ อาคาร โบราณสถานต่าง ๆ ที่มีคุณค่าและมีเอกลักษณ์ของท้องถิ่น ส่วนการสัญจรในรูปแบบเก่า เช่น สามล้อถีบก็กำลังเลือนหายไปทีละน้อย

แนวทางการแก้ไข

- สร้างถนนสายรองเพื่อช่วยลดปริมาณการสัญจรที่คับคั่งของถนนใหญ่ และบริเวณสามแยกสำคัญ โดยให้ถนนราษฎร์อุทิศ เป็นถนนสายรอง โดยการปรับปรุงพื้นที่และขยายถนนเพิ่มขึ้น พร้อมกับการขยายถนนเตาอิฐ และเตาหลวง ซึ่งเชื่อมต่อกับถนนใหญ่ และถนนนครนอก
- กำหนดให้มีถนนสายรอบเมือง (City-Belt) และกำหนดจุดต่าง ๆ ตามแนวทางรอบเมืองเพื่อเป็นจุดท่องเที่ยว
- จัดหาสถานที่สำหรับจอดรถทั้งรถส่วนตัวและรถประจำทางโดยจัดตามที่ว่างรอบนอก เป็นบริเวณริมถนนหลักที่ริมทะเลสามารถจัดให้เป็นจุดขนถ่ายผู้คนเข้าเมืองแทนที่จะใช้เพียงเส้นทางถนนใหญ่หรือรวมวิถี โดยสามารถนำเอารถส่วนตัวไปจอดบริเวณที่รับฝากรถและนั่งรถโดยสารประจำทางเข้ามาหรือขึ้นจักรยานเข้ามา
- ส่งเสริมให้มีเส้นทางจักรยานภายในเมือง ซึ่งสงขลามีศักยภาพเพียงพอที่จะทำได้ เช่น จัดให้มีการขี่จักรยาน เพื่อการท่องเที่ยวชมเมือง หรือ Eco Tour หรือเป็นเส้นทางติดต่อภายในชุมชนเพื่อลดปริมาณการใช้รถยนต์ เพราะการเชื่อมโยงของในแต่ละช่วงพื้นที่ของเมืองไม่ไกลกันนัก มีความเป็นไปได้ ถ้ามีการวางแผนนโยบายอย่างจริงจัง
- ส่งเสริมการใช้เส้นทางทางน้ำให้มากขึ้น เช่นการใช้ท่าเรือที่สร้างขึ้นใหม่บริเวณตลาดทรัพย์สิน ให้เป็นจุดขนถ่ายระหว่างอีกฝั่งของเมืองโดยสามารถติดต่อกับอำเภอสิงหนคร ลดระยะทางการใช้รถยนต์ และสามารถเป็นจุดรับส่งนักท่องเที่ยวเที่ยวชมทะเลสาบสงขลาได้อีกด้วย

- ปรับปรุงสัญญาณไฟจราจรและเครื่องหมายสัญลักษณ์ต่างให้สมบูรณ์ในปัจจุบันจุดตัดบางแห่งยังไม่มีสัญญาณไฟหรือมีแต่ก็ชำรุดเสียหาย เป็นจำนวนมาก
- เส้นทางที่ตัดใหม่ ชุมชนควรสัมพันธ์กับการใช้ที่ดินในอนาคต

2.2 ปัญหาการระบายน้ำ

ปัจจุบันการระบายน้ำของเมืองสงขลายังไม่ดีพอ น้ำเสียจากอาคารบ้านเรือนและโรงงานอุตสาหกรรมถูกปล่อยลงลำน้ำต่าง ๆ ทั้งลำคลอง ทะเลสาบ ทะเลโดยตรง ทำให้เกิดเป็นปัญหามลภาวะสิ่งแวดล้อม รวมถึงโครงการวางท่อระบายน้ำยังไม่สมบูรณ์บางพื้นที่บริเวณด้านใต้ของเมืองยังมีปัญหาท่วมขังเพราะการระบายน้ำไม่ทันและท่อระบายน้ำภายในเมืองของแห่งยังมีลักษณะเป็นคูระบายน้ำไม่มีฝาท่อปิด เกิดอันตรายต่อผู้คนในท้องถิ่น

แนวทางการแก้ไข

- พัฒนาโครงการระบบบำบัดน้ำเสียของเมืองให้ใช้งานได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ ปัจจุบันกำลังดำเนินการก่อสร้างอยู่ คาดว่าในอนาคตคงทำให้ปัญหาเหล่านี้หมดไป
- กระจายระบบท่อระบายน้ำให้ทันต่อการเติบโตของชุมชนใหม่ที่เกิดขึ้น
- จัดทำคูระบายน้ำให้มีฝาท่อปิดทั้งหมด

2.3 ปัญหาขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล

ปัญหาของขยะเป็นปัญหาหลักสำหรับเมืองทุกเมือง การแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น คงไม่ใช่แต่รัฐฝ่ายเดียวที่จะทำสำเร็จ หากแต่ว่าการได้รับความร่วมมือจากคนในท้องถิ่นต่างหากจะช่วยกันแก้ไขได้ดีที่สุด

แนวทางการแก้ไข

- รณรงค์ให้ผู้คนในท้องถิ่นร่วมกันทิ้งขยะให้ไว้ตามที่ทางเทศบาลที่จัดพื้นที่ไว้ให้ โดยการปลูกจิตสำนึกให้มีส่วนร่วมในการรักษากฎบ้านเกิด ให้เห็นว่าขยะนั้นสร้างปัญหาให้แก่เมืองอย่างไร
- รัฐต้องจัดเตรียมอุปกรณ์ต่าง ๆ ในการเก็บ การขนถ่ายให้เพียงพอ เช่น ถังขยะ หรือพนักงานทำความสะอาดบางที่ประชาชนก็ให้ความร่วมมือแต่ขาดความพร้อมทางด้านอุปกรณ์

จัดหาพื้นที่ที่ชยะ โดยไม่สร้างมลภาวะให้แก่เมืองหรือชุมชนที่อยู่ใกล้ที่ชยะ ซึ่งอาจจะเป็น ปัญหาความขัดแย้งกันได้ โดยเห็นมาจากในหลายพื้นที่ และควรมีระบบการจัดการที่ดีพอ

3. ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจและสังคม

ลักษณะของปัญหาที่เกิดขึ้นจากปัญหาเศรษฐกิจและสังคม เกิดจากการสร้างชุมชนใหม่และการโยกย้ายถิ่นฐานของประชากรเพื่อเข้ามาทำงานทำภายในเมืองที่ต้องการแรงงานภาคอุตสาหกรรม ประชากรเข้ามาในพื้นที่ไม่มีความสำนึกร่วมต่อท้องถิ่นเมืองสงขลา ทำให้ลักษณะเศรษฐกิจและสังคมที่มีพื้นฐานเรียบง่ายจากการค้าขายได้เปลี่ยนแปลงไปเชิงระบบการผลิตเพื่อค้า เกิดโรงงานอุตสาหกรรมต่างขึ้นมากมาย ปัจจุบันเศรษฐกิจของประเทศได้ทรุดลงจากรากฐานทางเศรษฐกิจที่เราคิดว่าแข็งแกร่งมาตลอดแต่เป็นเพียงฟองสบู่ที่แตกแล้วไม่สามารถเรียกความแข็งแกร่งหรือมีฐานให้กลับคืนมาได้ เป็นเพราะเราไม่ได้ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาสังคม ซึ่งเป็นรากฐานที่นำไปสู่การพัฒนาทางเศรษฐกิจ

การเกิดกลุ่มออมทรัพย์ขึ้นมาเป็นอีกตัวอย่างหนึ่งของความร่วมมือของคนในชุมชนหรือท้องถิ่นในเมืองสงขลา ที่เข้ามาช่วยแก้ปัญหาเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบัน ตัวอย่างเช่น กลุ่มออมทรัพย์ ตำบลคลองเปี้ยะ อำเภอจะนะ สงขลา มีเงินทุนหมุนเวียนในตำบลไม่ต่ำกว่า 50 ล้านบาท สมาชิกกว่า 4,000 คน โดยให้บริการเงินกู้แก่สมาชิกและใช้ดอกให้กับกลุ่ม ซึ่งตั้งมาได้ 17-18 ปีแล้ว เงินทั้งหมดไม่ได้อยู่ในธนาคารหรือบุคคลใด แต่ไหลเวียนอยู่ในชุมชนตลอดเวลา โดยไม่ต้องใช้หลักทรัพย์ในการกู้ยืมเลย ใช้คุณธรรมเป็นเครื่องมือพัฒนา สำหรับคนในท้องถิ่นจะเรียกว่า “ธนาคารสัจจะ” ตลอดเวลาที่ผ่านมาไม่เคยมีหนี้สูญเลย

สำหรับในเมืองสงขลาเองก็มีกลุ่มออมทรัพย์เกิดขึ้นแล้ว ในชุมชนแออัดต่าง ๆ เช่น ชุมชนเก้าเล้ง บ่อหว้า กุโบร์ ฯลฯ มีเงินทุนเวียนไม่ต่ำกว่าชุมชนละ 1,000,000 บาท ซึ่งเป็นหลักประกันให้แก่ผู้คนในช่วงเศรษฐกิจตกต่ำเช่นนี้

แนวทางแก้ไข

- ควรสนับสนุนให้เกิดการรวมตัวเป็นกลุ่มออมทรัพย์เกิดขึ้นตามชุมชนต่าง ๆ นอกจากการแก้ปัญหาเศรษฐกิจแล้วยังแก้ปัญหาสังคมได้ด้วย

- ส่งเสริมให้เกิด “เศรษฐกิจท้องถิ่น” โดยไม่ได้มองเพียงแต่เรื่องเงินเพียงอย่างเดียว แต่มีความเชื่อมโยงไปสู่วัฒนธรรม ไปสู่วิถีชีวิตหมายความว่า กิจกรรมที่ทำให้ท้องถิ่นแล้วเกิดรายได้ ถ้าเศรษฐกิจ

ท้องถิ่นเข้มแข็ง โดยสร้างความยั่งยืนของวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น แสดงให้เห็นความเชื่อมโยงกัน

4. ปัญหาทางการรับรู้ทางด้านจินตภาพและภูมิทัศน์ท้องถิ่น

4.1 ปัญหาทางด้านจินตภาพ

แนวทางการแก้ไข

ควรระลึกถึงคุณค่าของจินตภาพ (สารรูปหรือภาพของเมืองในจินตนาการ เมื่อได้พบเห็นดั้งเดิมของท้องถิ่น โดยการมีวัดเป็นศูนย์กลางในทุกด้าน โดยเฉพาะการเป็นแหล่งรวมกิจกรรม (Node), (Landmark) และแสดงความเป็นย่าน (District) ของท้องถิ่น โดยมีลำคลอง ชายหาด ทะเลสาบ ถนนเป็นเส้นขอบ (Edge) และเป็นเส้นทางสัญจร (Path) เหล่านี้คือคุณค่าที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวของท้องถิ่น ดังนั้นการพัฒนาที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เกิดเป็นจำนวนจินตภาพใหม่ ๆ เช่น อาคารขนาดใหญ่ โครงการใหญ่ ๆ การตัดเส้นทางและองค์ประกอบอื่น ๆ เพื่อแสดงความเป็น Edge, Path, Node, District, Landmark ควรให้ความสำคัญต่อการอนุรักษ์จินตภาพดั้งเดิมเอาไว้ เพื่อให้เกิดเป็นเอกลักษณ์ที่สามารถสร้างเรื่องราวของเมืองจากกายภาพ ขององค์ประกอบดังกล่าวต่อผู้ที่พบเห็น ซึ่งหมายถึงการแสดงคุณค่าของท้องถิ่นโดยเนื้อแท้ของเมือง โดยการไม่บดบังและทำงานทัศนียภาพ โดยส่วนรวมทั้งในระยะใกล้และไกล เพื่อรักษาเส้นขอบฟ้า (Sky Line) ตลอดจนเส้นทางต่างให้มีบรรยากาศ และสุนทรีย์ภาพถ่ายทอดการจดจำในทุก ๆ ที่

ในด้านของความเป็นย่านของพื้นที่มีลักษณะเฉพาะตัวระหว่างย่านต่าง ๆ ของท้องถิ่นแต่ละย่าน มีองค์ประกอบความเป็นศูนย์กลาง และกิจกรรมที่แตกต่างกัน ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในระดับย่านควรรักษาองค์ประกอบดั้งเดิมที่มีความสำคัญต่อชีวิตของชุมชนในแต่ละย่านให้อยู่อย่างมีคุณค่า และไม่สูญเสียวิถีชีวิตควรเป็นเช่น ย่านชุมชนเก่าแก่ถนนนครนอก นครใน ย่านอาหารการกิน อันแสดงถึงเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่มีคุณค่า ส่วนในย่านพาณิชย์กรรม อุตสาหกรรม ราชการ การศึกษา ฯลฯ ควรได้รับการพัฒนาให้สอดคล้องกับหน้าที่ใช้สอยของแต่ละกิจกรรม สร้างความเป็นระเบียบเรียบร้อยและมีสุนทรีย์ภาพทางความงาม ควบคู่ไปกับกิจกรรมที่พลุกพล่าน และในขณะเดียวกันก็ควรอนุรักษ์สภาพอาคาร พื้นที่ที่มีความสำคัญต่อย่านไว้ด้วย

4.2 ปัญหาทรัพยากรธรรมชาติเสื่อมโทรม

ท้องถิ่นเมืองสงขลาประกอบด้วยทรัพยากรทางธรรมชาติ ที่มีคุณค่าทั้งภูเขา ลำคลอง ชายทะเล ทะเลสาป ป่าสน หลาย ๆ พื้นที่ภายในเมืองได้ถูกทำลายจากการบุกรุก และการนำเอาทรัพยากรเหล่านั้นมาหาประโยชน์จากการท่องเที่ยว

แนวทางการแก้ไข

- ควรทำให้มาตรการทางผังเมืองที่ใช้ควบคุมมีผลบังคับใช้ในทางปฏิบัติมากกว่าเดิม เพราะที่ผ่านมาไม่สามารถชี้้นำให้เกิดผลอย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้เมืองสงขลาเติบโตไปอย่างรวดเร็วไม่เป็นระบบ ส่งผลต่อการทำลายทรัพยากรธรรมชาติที่มีคุณค่าของเมืองเสื่อมโทรมอย่างรวดเร็ว
- ควรจัดทำผังเฉพาะพื้นที่ตามความเหมาะสม
- ปลุกจิตสำนึกของคนในท้องถิ่นและผู้เข้ามาเที่ยวให้เห็นคุณค่าของสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่มีคุณค่า โดยการจัดกิจกรรมร่วมกันระหว่าง ภาครัฐ เอกชน องค์กรพัฒนาต่าง ประชาชนในท้องถิ่น
- ให้คนในท้องถิ่นได้เข้าไปมีส่วนร่วมดูแลอนุรักษ์ โดยเกิดการแรงผลักดัน ของกลุ่มองค์กรเครือข่ายต่าง ๆ เช่น กลุ่มฟื้นฟูคลองสำโรง ชมรมเรารักสมิหลา โครงการแลได้เพื่อฟื้นฟูทะเลสาปสงขลา ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งอีกหลายองค์กรที่เป็นเครือข่ายของสงขลาประชาคม

5. ปัญหาทางด้านอาคาร

อาคารหรือสถาปัตยกรรมคือ ภูมิปัญญาของมนุษย์ในเชิงของศิลปะที่เฉพาะตัวตามแต่ละสงขลา ไม่ว่าจะ เป็น บ้าน วัด ตลาด ซึ่งในพื้นที่ที่ศึกษาสามารถแบ่งได้ 2 ประเภทคือ

1. อาคารหรือสถาปัตยกรรมที่มีลักษณะเฉพาะแบบ

ได้แก่ อาคารเรียงแถวแบบจีน อาคารทรงชิโนยูโรเปียน วัด สถานที่ราชการแห่งเป็นอาคารที่ควรได้รับการดูแล เพราะเป็นอาคารที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์เรื่องราวในอดีตเป็นสัญลักษณ์ของท้องถิ่น

2. อาคารหรือสถาปัตยกรรมที่มีลักษณะไม่เฉพาะตัว

ได้แก่ อาคารที่มีลักษณะหลากหลายแตกต่างกัน แปรกในกลุ่มสถาปัตยกรรมด้วยกัน ที่เห็นได้แก่ อาคารบ้านเรือนสมัยใหม่ อาคารพาณิชย์ โรงงาน อาคารธุรกิจสมัยใหม่ ควรได้รับการควบคุมการก่อสร้าง

ตามมาตรการอาคารและการใช้พื้นที่
สัญลักษณ์ของท้องถิ่น

อาคารประเภทนี้ไม่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์และไม่เป็น

สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นเกิดจากอาคารที่สร้างขึ้นใหม่แทรกปนอยู่ในกลุ่มอาคารเก่าที่ทรงคุณค่า รวมถึงอาคารในบางพื้นที่ปลูกสร้างขึ้นใหม่โดยไม่มีความกลมกลืนกับลักษณะอาคารและรูปแบบดั้งเดิมที่มีอยู่นอกจากนี้ การต่อเติม เปลี่ยนแปลง หรือซ่อมแซม อาคารหรือสถาปัตยกรรมบางแห่งไม่มีความรู้ความเข้าใจ รูปแบบ รูปทรงและการประดับตกแต่งของอาคารในอดีต

แนวทางแก้ไข

- สร้างความเข้าใจให้คนในท้องถิ่นหรือเจ้าของอาคารบ้านเรือนที่มีคุณค่าทางสถาปัตยกรรมในอดีต ได้เห็นถึงคุณค่าของอาคารที่จะเป็นตัวถ่ายทอดเรื่องราวในอดีต ความเป็นมาของเมือง สมควรที่จะได้รับการอนุรักษ์และพัฒนาให้เข้ากับยุคสมัย และยังทรงคุณค่าต่อท้องถิ่น
- มีมาตรการควบคุมจากทั้งกฎหมายควบคุมอาคาร และมาตรการทางผังเมือง เมื่อการอนุรักษ์อาคารเก่าและดูแลอาคารที่เกิดขึ้นใหม่ ให้มีความกลมกลืนอย่างมีเอกภาพ

6. ปัญหาความไม่เข้าใจกันระหว่างรัฐและผู้คนในท้องถิ่น

ปัญหาที่เกิดขึ้นเกิดจากการพัฒนาต่าง ๆ ที่ผ่านมามีไม่ได้เกิดจากความร่วมมือกันของทุกฝ่าย มองปัญหาต่าง ๆ ไม่ตรงกัน รัฐพยายามใช้อำนาจของตนบีบบังคับ ผู้คนในท้องถิ่นก็ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง การแก้ปัญหาต่าง ๆ หรืออาจจะพัฒนาไม่ไปในทิศทางเดียวกัน

แนวทางแก้ไข

- การแก้ไขต้องมองไปเป็นเรื่องของความสำนึกและการตื่นตัว ผ่านการเรียนรู้ร่วมกันของกลุ่มประชาสังคมต่าง ๆ ที่มีความสนใจอันหลากหลาย อีกด้านหนึ่งต้องมีการผลักดันให้มีการปฏิรูปการเมืองท้องถิ่น ให้มีอำนาจและเป็นอิสระทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมืองและวัฒนธรรม ทำให้การเมืองท้องถิ่น เป็นเรื่องที่ไม่ใช่แค่การเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาล แต่เป็นเรื่องของการมีส่วนร่วมในกระบวนการตัดสินใจ และกำหนดนโยบายสาธารณะในท้องถิ่น

แนวทางแก้ไขซึ่งขึ้นอยู่กับกลุ่มประชาคม แต่ไม่ได้หมายความว่าให้ประชาคมเป็นคนสั่งให้รัฐต้องทำตามหรือเป็นกบฏต่ออำนาจรัฐ แต่เป็นส่วนหนึ่งที่เกิดขึ้นมา เพื่อช่วยให้การบริการและพัฒนาที่เกิดจากการมีส่วนร่วมของประชาชน เช่น ทางเทศบาลเมืองสงขลาจะหาที่ทำบ่อทิ้งขยะ เชื้อยตัวแทนของกลุ่มประชาสังคม ตัวแทนชาวบ้านในพื้นที่ นักวิชาการ เข้าร่วมฟัง ถกเถียงข้อปัญหาต่าง ๆ ว่าอันไหนที่ดีที่สุดคนในพื้นที่เห็นด้วยไหม ซึ่งที่ผ่านมารัฐจะเจาะจงไปเลยว่าจะสร้างสรรค์ พัฒนาอย่างไร เกิดเป็นความขัดแย้งกันตลอด

ดังนั้นการเกิดประชาสังคมน่าจะเป็นทางออกที่ดีต่อระบบสังคมและการพัฒนาต่างๆ ของท้องถิ่นในปัจจุบันและเสริมสร้างความแข็งแกร่งให้กับอนาคต ในขณะนี้เทศบาลเมืองสงขลาได้พยายามนำเอากระบวนการประชาคมเข้ามาใช้แล้ว โดยการให้ความร่วมมือและส่งเสริมกลุ่มประชาคมต่าง ๆ ที่เป็นเครือข่ายของสงขลาประชาคม

2.3 ข้อเสนอแนะแนวทางการพัฒนา

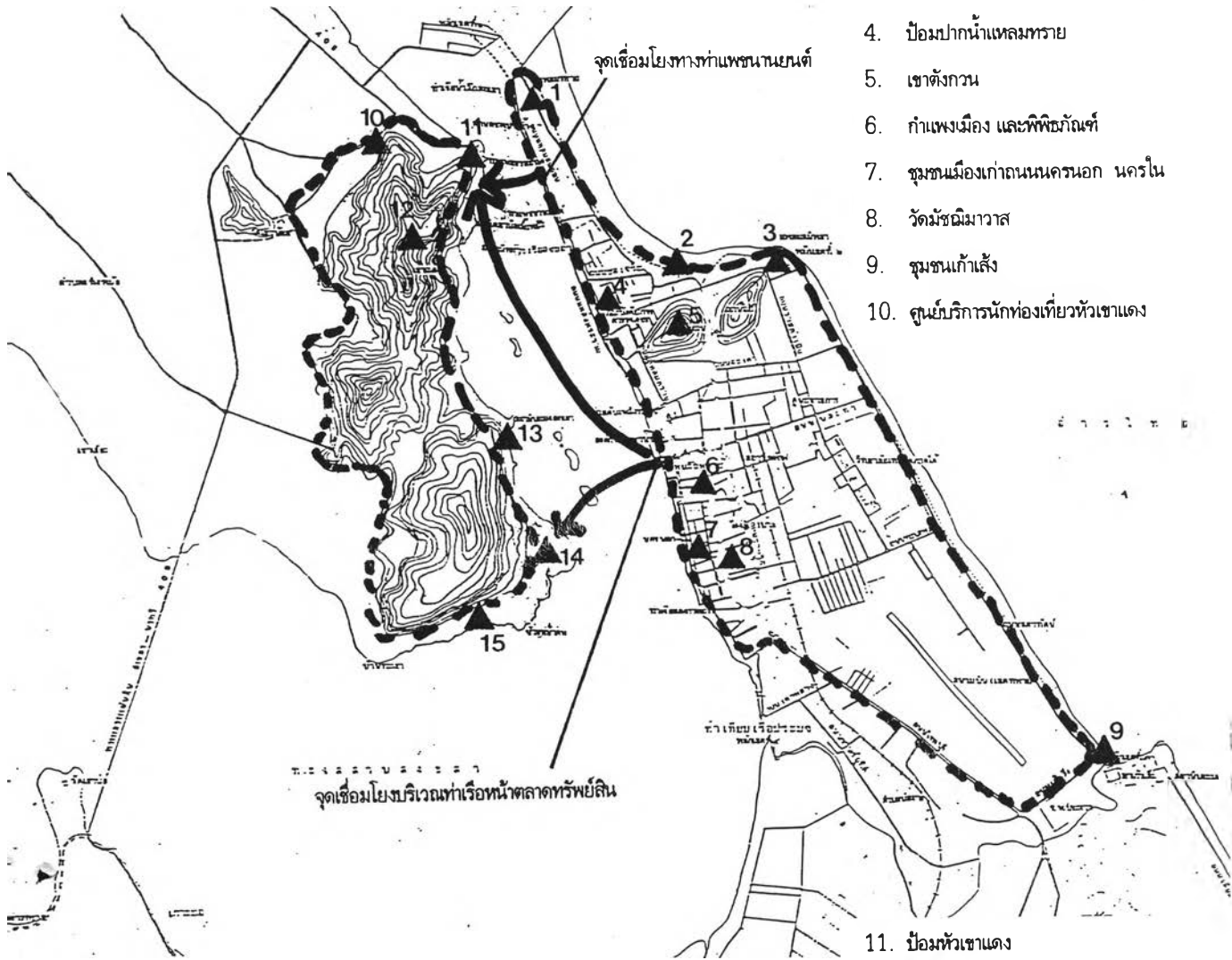
ท้องถิ่นเมืองสงขลาเป็นพื้นที่แห่งชีวิต ยังคงต้องมีพัฒนาการต่อเนื่องไปในอนาคต การพัฒนาต่าง ๆ ที่เข้ามาควรสอดคล้องประสานกับแนวทางการอนุรักษ์ให้เกิดความสมดุลระหว่างสองแนวทาง ซึ่งแนวทางการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ของท้องถิ่นมีแนวทางหลัก 3 ด้านที่สามารถพัฒนาควบคู่กับการอนุรักษ์ได้อย่างเหมาะสมคือ

1. การพัฒนาทางเศรษฐกิจ

การพัฒนาเศรษฐกิจที่จะสอดคล้องกับการอนุรักษ์ท้องถิ่นเมืองสงขลา นั้น แม้ว่าเมืองสงขลาจะมีศักยภาพทางด้านการค้าและพาณิชย์กรรม และการประมงและอุตสาหกรรมที่แปรรูปวิฤติติบจากประมงเป็นหลักทำรายได้ให้แก่เมืองสงขลาเป็นจำนวนมากแล้ว แต่ก็เป็นตัวการที่ทำลายสิ่งแวดล้อมและการอนุรักษ์ของเมือง ดังนั้นการพัฒนาทางเศรษฐกิจให้สอดคล้องกับการอนุรักษ์ท้องถิ่นมากที่สุด คือการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวภายในท้องถิ่น โดยเมืองสงขลามีต้นทุนทั้งหมดทางวัฒนธรรม ทรัพยากรทางธรรมชาติ ที่มีอยู่มาพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวและเสริมสร้างกิจกรรมต่าง ๆ สนับสนุนกิจกรรมการท่องเที่ยว

ในแนวทางการอนุรักษ์ท้องถิ่นเมืองสงขลาได้แสดงให้เห็นถึงสิ่งทีควรค่าแก่การอนุรักษ์ ทั้งย่านชุมชนเก่าแก่ ถนนนครนอก นครใน ย่านอาหารการกิน โบราณสถาน วัด สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ภูเขา ลำคลอง ป่าสน ชายทะเล ทะเลสาบ รวมไปถึง วัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิตที่ปฏิบัติสืบทอดการในท้องถิ่นเมืองสงขลา และรายละเอียดปลีกย่อยอื่น ๆ ที่ประกอบกับเป็นชุมชนเมืองสงขลา วิธีการที่จะทำให้การอนุรักษ์เข้ามามีส่วนร่วมในท้องถิ่นได้ง่ายที่สุดคือ การพัฒนาการท่องเที่ยวควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ เพราะล้วนแต่ใช้ต้น

1. บริเวณแหลมสนอ่อน
2. สระบัว สวนเสรี สวนญี่ปุ่น
3. ทาดสมิทลา
4. ป้อมปากน้ำแหลมทราย
5. เขาดังกวาน
6. กำแพงเมือง และพิพิธภัณฑ์
7. ชุมชนเมืองเก่าถนนนครนอก นครใน
8. วัดมณีนิมมาวาส
9. ชุมชนเก่าเลี้ยง
10. ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวหัวเขาแดง

11. ป้อมหัวเขาแดง
12. เจดีย์ยอดเขาแดง
13. ป้อมและบ่อก่ง
14. เมืองเก่าแหลมสน
15. ชวงซุ่ยเจ้าเมืองสงขลา

แนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาท้องถิ่น : กรณีศึกษาเมืองสงขลา			
	แผนที่ 7.2	แสดง การสร้างความสัมพันธ์ของพื้นที่เมืองสงขลา	
	มาตราส่วน ๒๐๐:๑	ที่มา	
	สัญลักษณ์		
▲ สถานที่ที่น่าสนใจ		→ เส้นทางเชื่อมโยง	
ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย			

ทุนเหล่านี้ของเมืองสงขลาเอง และคนสงขลาก็เป็นผู้สร้างสรรค์ปั้นแต่งขึ้นมารวมถึงสามารถสอดคล้องไปกับเอกลักษณ์

แนวทางในการพัฒนาให้การอนุรักษ์อื้อประโยชน์และสอดคล้องต่อท้องถิ่นและผู้คนในท้องถิ่นมีดังนี้

- ย่านชุมชนเมืองเก่าถนนนครนอก นครใน เมืองเก่าที่หัวเขาแดง เมืองเก่าฝั่งแหลมสน รวมถึงอาคาร สถาปัตยกรรม โบราณสถาน วัด ต่าง ๆ ภายในเมือง ให้เป็นพื้นที่หลักเพื่อการท่องเที่ยวที่สามารถเชื่อมต่อไปเป็นเส้นทางได้ ด้วยศักยภาพของพื้นที่ สามารถทำได้ ถ้ามีการจัดแนวเส้นทางให้สมบูรณ์ขึ้นมีความเป็นไปได้สูง
- ย่านชุมชนเมืองเก่าบริเวณถนนนครนอก นครในรวมถึงบริเวณย่านอาหารการกิน คือ ถนนนางงามและถนนพัทลุง ส่งเสริมให้เป็นบริเวณหลักของการท่องเที่ยว เช่นจัดให้เป็นการท่องเที่ยวแบบ Walking Tour
- อาคารเก่า ควรชักชวนส่งเสริมให้เจ้าของบ้านปรับปรุงเป็นร้านค้าจำหน่ายสินค้าและผลิตภัณฑ์พื้นเมือง และสนับสนุนให้เกิดการค้าเพื่อการท่องเที่ยว โดยจำหน่ายของที่ระลึก โดยไม่ต้องหาสถานที่เพื่อการก่อสร้างอาคารใหม่
- บ้านพักอาศัยเก่าแก่ในย่านชุมชนเมืองเก่า ที่ทรุดโทรม สามารถปรับเปลี่ยนโดยการขอเช่าจากเจ้าของพื้นที่ให้เป็นร้านอาหาร หรือพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น โดยใช้เป็นจุดพักผ่อนเพื่อบริการอาหารและเครื่องดื่ม ให้ข้อมูลทางด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของท้องถิ่น

นอกจากการสร้างกิจกรรมฟื้นฟูพื้นที่อนุรักษ์สามารถอยู่ร่วมกับวิถีชีวิตของผู้คนในปัจจุบันแล้ว การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ไม่ควรละเลยพื้นที่ทางธรรมชาติที่งดงามของเมืองสงขลาทั้งชายหาด ภูเขา ทะเลสาบ ควรมีกิจกรรมที่ต่อเนื่องกัน แต่การพัฒนาที่ได้ในพื้นที่เหล่านี้ ควรเป็นเพียงแค่การรักษาความสะอาด และเสริมเติมแต่งและจัดระเบียบเรียบร้อยเท่านั้น ดังเช่น การจัดสร้างศาลพักร้อนและทางเท้าตามแนวชายหาด ความปลอดภัยต่อผู้ที่มาเที่ยวพักผ่อน ซึ่งในโลกนี้คงไม่มีอะไรที่ยั่งยืนและมีคุณค่ามากที่สุดเท่าความสวยงามตามธรรมชาติ

2. การพัฒนาทางด้านการบริหารและการปกครอง

จากบทบาทที่เมืองสงขลาเป็นเมืองหลัก ได้รับการส่งเสริมให้เป็นเมืองที่มีบทบาทหน้าที่ในด้านการบริหารการปกครอง จึงทำให้เมืองสงขลาประกอบด้วยหน่วยงานทั้งในระดับภาคและท้องถิ่น รัฐวิสาหกิจ กองทัพเรือตั้งอยู่ภายในเมืองสงขลาเป็นจำนวนมาก

การมีบทบาทในด้านการบริหารและการปกครองเมืองสงขลา ได้เอื้อประโยชน์ต่อการอนุรักษ์ท้องถิ่นเมืองสงขลา สามารถวางมาตรการและนโยบายต่าง ๆ ทำให้แบบพัฒนาต่าง ๆ ใกล้ชิดกับท้องถิ่นเป็นปัญหาที่แท้จริง สอดคล้องกับแผนการอนุรักษ์ รวมถึงเทศบาลเมืองสงขลาได้เล็งเห็นถึงคุณค่าต่าง ๆ ที่มีอยู่ในท้องถิ่น และมีใจเปิดกว้าง ได้รับความคิดเห็นของประชาชน ทำให้ในแผนพัฒนาเทศบาลเมืองสงขลาได้ส่งเสริมแนวทางการอนุรักษ์เข้าไปในแผนพัฒนารวมถึงการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่นและเป็นเมืองที่มีการพัฒนาโดยชุมชนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

3. การพัฒนาด้านสังคมและโครงสร้างพื้นฐาน

ด้านสังคมและโครงสร้างพื้นฐานของท้องถิ่นเมืองสงขลา สามารถพัฒนาไปได้ตามบทบาทและศักยภาพของเมืองที่ได้พัฒนามาแล้ว คือ การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ และการพัฒนาด้านการศึกษาและการสาธารณสุข

การพัฒนาด้านโครงสร้าง ปัจจุบันเมืองสงขลามีโครงสร้างพื้นฐานที่ยังไม่เพียงพอทั้งสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ ต่อการขยายตัวของเมืองและภายในชุมชนเมืองเดิม การเสริมสร้างให้มีการพัฒนาระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการด้วย ให้เพียงพอไม่ว่าจะเป็น ถนน ทางเท้า ท่อระบายน้ำ ไฟฟ้าสาธารณะ ระบบไฟฟ้าจราจร ประปา โทรศัพท์ การพัฒนาทางด้านกาใช้ที่ดินและสิ่งแวดล้อม โดยการสนับสนุนจากมาตรการทางผังเมืองและกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องที่ช่วยให้เกิดผลทางปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงปรับปรุงพัฒนาแหล่งชุมชนให้มีระเบียบสวยงาม และสอดคล้องกับการขยายตัวของเมือง และช่วยส่งเสริมให้แก่การพัฒนาด้านการท่องเที่ยว ทำให้เมืองสงขลาเป็นเมืองที่น่าอยู่มากยิ่งขึ้น เมื่อร่วมกับแนวทางการอนุรักษ์และการพัฒนาท้องถิ่นเมืองสงขลา

การพัฒนาด้านการศึกษาและการสาธารณสุข เมืองสงขลาเป็นเมืองที่มีสถานศึกษาทุกระดับตั้งแต่ระดับอนุบาลไปจนถึงระดับอุดมศึกษาทั่วภาครัฐและเอกชนอยู่เป็นจำนวนมาก สามารถพัฒนาให้เกิดเป็นเมืองศูนย์กลางทางการศึกษาได้โดยศักยภาพของพื้นที่และบรรยากาศทางธรรมชาติ มีความสงบเหมาะแก่การศึกษาหาความรู้ และช่วยส่งเสริมในด้านการอนุรักษ์ที่ทำให้เกิดการศึกษาค้นคว้าเรื่องราวประวัติท้องถิ่นเมืองสงขลามากขึ้น รวมถึงเมืองสงขลามีบทบาททางด้านสาธารณสุข สถานพยาบาลระดับจังหวัด และสถานพยาบาลเอกชน โรงพยาบาล คลินิกอยู่มาก สามารถเป็นศูนย์กลางสาธารณสุขสู่ระดับภาคได้

4. การเข้ามามีส่วนร่วมของประชาสังคม

ในปัจจุบันประชาสังคมได้เติบโตมาในระดับหนึ่ง และเริ่มมีบทบาทสำคัญขึ้นเรื่อย ๆ เพราะเป็นที่เห็นกันแล้วว่าปัญหาต่างมากมายที่เข้ามารุมเร้าต่อเมืองนั้น ไม่สามารถได้รับการแก้ไขโดยกลไกของระบบราชการเพียงฝ่ายเดียว ด้วยที่ว่าปัญหาส่วนใหญ่ที่ใหญ่เกินกว่าที่รัฐจะจัดการได้ส่วนที่เหลือก็เล็กเกินกว่ารัฐจะให้ความสำคัญ การเกิดของประชาคมจึงเป็นความหวังของคนในสังคมหรือในท้องถิ่นนั้นในการช่วยบรรเทาปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น

สำหรับท้องถิ่นเมืองสงขลาถือได้ว่าเป็นท้องถิ่นที่มีประชาคมเมืองที่เข้มแข็ง ช่วยให้เกิดการสร้าง ความเข้มแข็งให้กับสังคมและชุมชนในท้องถิ่น ซึ่งในปัจจุบัน สถานการณ์วิกฤตทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นได้ทำให้เกิดแนวความคิดเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง และเศรษฐกิจชุมชน ที่ตั้งอยู่บนรากฐานความคิดของการพึ่งพาตนเองทั้งในระดับชุมชนละเวกบ้านและท้องถิ่นโดดเด่นและเป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวาง เกิดการตื่นตัวที่จะดูแลตนเอง กำหนดอนาคตของตนเองได้ ก็เป็นอีกตัวอย่างหนึ่งของการเกิดประชาคม

ดังนั้นในข้อเสนอแนะสำหรับประชาคมเมืองที่จะทำให้คนในท้องถิ่นเห็นความสำคัญและเข้ามามีส่วนร่วมในการเป็นประชาคม และมองเมืองไปในทิศทางเดียวกันคือ

- การจัดตั้งศูนย์ให้บริการสื่อการเรียนรู้ทางด้านประชาคมเมือง เป็นศูนย์บริการสื่อ มีบุคลากรให้ความช่วยเหลือและให้คำแนะนำแก่คนในท้องถิ่นรวมถึงเป็นศูนย์กลางการติดต่อขององค์กรต่าง ๆ ที่ร่วมกันเป็นประชาคมเมือง เกิดการรวมกลุ่มได้รวดเร็วขึ้น
- การทำให้ประชาชนได้รับรู้ถึงการมีประชาคมนั้น ทางกลุ่มควรมีการจัดกิจกรรมต่างเพื่อเป็นการเผยแพร่ แนวความคิดนี้สู่คนในท้องถิ่นโดยผ่านทางสื่อต่าง ๆ เช่น การเปิดเวทีเสวนาเรื่องต่างภายในท้องถิ่น ให้คนในท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น เนื่องจากในแนวทางแก้ปัญหาที่ผ่านมารัฐไม่ได้ให้ความสำคัญในจุดนี้ รวมถึงการจัดกิจกรรมในด้านต่างทั้งทางด้านสิ่งแวดล้อม

ดังนั้นการมีส่วนร่วมของประชาสังคมจะช่วยให้คนในท้องถิ่นมีจิตสำนึกสาธารณะ ตระหนัก ตื่นรู้ ที่จะสร้างสรรค์ให้กับท้องถิ่น ทำให้การพัฒนาต่างมีศักยภาพและช่วยส่งเสริมการอนุรักษ์ในด้านต่างต่อท้องถิ่นได้อย่างรวดเร็วขึ้น

บทสรุป

ท้องถิ่นเมืองสงขลา เป็นเมืองที่มีพัฒนาการท้องถิ่นที่ยาวนานต่อเนื่องกันมาตลอด ได้ทั้งร่องรอยประวัติศาสตร์มากมายเป็นมรดกที่ทรงคุณค่าให้แก่เมือง ไม่ว่าจะเป็น ป้อม ประตูเมือง อาคารสถาปัตยกรรม โบราณสถาน วัด ล้วนเป็นสิ่งที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ รวมไปถึงการที่เมืองสงขลาเป็นพื้นที่พิเศษ เป็นพื้นที่แห่งชีวิต อุดมไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติมากมาย สร้างภูมิทัศน์ที่งดงามให้แก่ท้องถิ่น นอกจากนี้วัฒนธรรมประเพณีวิถีการดำเนินชีวิตของผู้คน ก็เป็นเอกลักษณ์ลักษณะเฉพาะที่มีคุณค่า ควรค่าแก่การอนุรักษ์แต่เมืองทุกเมืองคงไม่หยุดนิ่ง ถ้าเมืองใดเมืองหนึ่งหยุดนิ่งแล้วก็เหมือนเมืองที่ตายไปแล้ว สงขลา ก็เช่นกันที่มีทรัพยากรทางธรรมชาติและทรัพยากรที่มนุษย์สร้างขึ้น ซึ่งเป็นต้นทุนที่สงขลาสามารถจะพัฒนาไปข้างหน้าอย่างมีคุณค่าได้ ดังนั้นการอนุรักษ์และพัฒนาอย่างไรที่จะเกิดความสมดุลระหว่างชั่วทั้งสอง

เมื่อท้องถิ่นเมืองสงขลาได้พัฒนาจนถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2542) การพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมเป็นกลไกหลักของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในท้องถิ่น นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ของเมือง ปัญหาหลายด้านส่งผลกระทบต่อเอกลักษณ์และลักษณะเฉพาะที่มีคุณค่า ทั้งกายภาพและจิตใจของท้องถิ่น ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น และมีผลกระทบมากที่สุดจากการเกิดปัญหาต่าง ๆ คือปัญหาทางด้าน การสูญเสียคุณค่าของอาคารเก่าที่ทรงคุณค่า ย่านถนนนครนอก นครใน ถูกปล่อยให้เสื่อมโทรมและถูกคุกคามจากปัจจัยต่าง ๆ ที่อาคารที่สร้างขึ้นใหม่ หรือการใช้ที่ดินที่ไม่เหมาะสม กิจกรรมที่ไม่สมควรอยู่ในพื้นที่ ล้วนเป็นหลักฐานยืนยันถึงความเก่าแก่ของชุมชนที่เล่าเรื่องราวในอดีตผ่านอาคารเก่าบริเวณนี้ และต้องเผชิญต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น แต่เป็นเพียงหนึ่งในหลาย ๆ ปัญหาของท้องถิ่น ควรได้รับการแก้ไข เช่น ชุมชนแออัด ปัญหามลภาวะสิ่งแวดล้อม ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาการจราจร และอีกหลายร้อยสารพันปัญหาของเมือง

ซึ่งปัญหาเหล่านี้ไม่ได้ส่งผลต่อปัญหาในเชิงกายภาพของท้องถิ่นเมืองสงขลาเท่านั้น แต่เชื่อมโยงไปสู่การสูญเสียคุณค่าทางด้านจิตใจของคนในท้องถิ่น เพราะทำให้คนในท้องถิ่นไม่รู้ตัวของตน ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง หลงไปกับวิถีชีวิตที่ทันสมัย ที่นิยมวัตถุและการบริโภค ซึ่งไม่ใช่วิถีทางของคนในท้องถิ่น รวมถึงการละเลยหรือการลืมเลือนของวัฒนธรรมประเพณีที่ดั้งเดิม ค่านิยม ความเชื่อและความศรัทธาต่าง ๆ ภายในท้องถิ่นแล้วก็ส่งผลให้คนในท้องถิ่นย่อมไม่เห็นคุณค่าต่าง ๆ ที่อยู่ภายในท้องถิ่นของตนและทำลายอย่างง่ายตาย

ในการวางแผนทางการอนุรักษ์และพัฒนาท้องถิ่นเมืองสงขลา อาจจะเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยชี้ให้เห็นถึงแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาที่สามารถดำเนินควบคู่กันไปได้ ซึ่งจะต้องศึกษาภูมิหลังของท้องถิ่นในอดีต

ปัจจุบันและอนาคตอย่างต่อเนื่องเป็นเป็นเรื่องราว เพื่อเป็นเหตุผลต่อการสร้างแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนา แต่การจัดการที่แท้จริงคงต้องเป็นเรื่องของการจัดการขนาดใหญ่ที่จะต้องได้รับความร่วมมือจากหลายฝ่าย ที่สำคัญที่สุดคือผู้คนที่ท้องถิ่นต้องการสร้างจิตสำนึก ให้แก่ตนเอง รู้สึกหวงแหนแผ่นดินของตน ซึ่งการเกิดสงขลาประชาคมก็เป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยทำให้เกิดการอนุรักษ์และพัฒนาท้องถิ่น เมืองสงขลาได้อย่างสมดุล ดังนั้นแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาท้องถิ่นเมืองสงขลา จึงไม่อาจดำเนินการได้โดยกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งหรือรับผิดชอบเฉพาะส่วนของตน ต้องอาศัยความร่วมมือจากทั้งหน่วยงานของท้องถิ่น ทั้งจังหวัด สถานศึกษา เอกชน องค์กรเอกชน ประชาชนในท้องถิ่น และมีผู้เชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ เข้าร่วมวางแผนด้วยซึ่งอาจจะเป็นนักวิชาการในท้องถิ่น ผู้มีความรู้ในภูมิปัญญาชาวบ้าน หรือ ปราชญ์ท้องถิ่น สถาปนิก วิศวกร นักออกแบบ ภูมิทัศน์ นักผังเมือง มาร่วมกันคิดวางแผนทางการอนุรักษ์และพัฒนาท้องถิ่นเมืองสงขลา ให้เกิดผลโดยมีจุดมุ่งหมายไปในทางเดียวกัน ทำให้เมืองสงขลาเป็นเมืองที่น่าอยู่และมีการพัฒนาที่ยั่งยืน

โดยหวังว่าจากข้อเสนอแนะที่เป็นแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาท้องถิ่นเมืองสงขลา รวมถึงข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาจะช่วยสะกิดให้คนในท้องถิ่น เริ่มต้นตัวมีสำนึกต่อท้องถิ่น ดังที่มีคำกล่าวที่ว่า “คนสร้างเมืองและเมืองก็สร้างคน” ให้เมืองสงขลาเป็นตัวอย่างของความสำเร็จในการร่วมมือกันอนุรักษ์และพัฒนาท้องถิ่น เกิดการเรียนรู้และนำไปประยุกต์ใช้กับท้องถิ่นอื่นต่อไป

บทสรุปสังเขป

ถึงแม้ว่าการศึกษาแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาท้องถิ่นเมืองสงขลา ได้บรรลุวัตถุประสงค์และสมมติฐานของการศึกษาในระดับหนึ่งแล้วนั้น แต่ทางผู้ศึกษายังพบว่าในท้องถิ่นเมืองสงขลายังมีเนื้อหาอีกหลายประการที่น่าสนใจ มีความสำคัญต่อท้องถิ่นที่มีเอกลักษณ์เฉพาะที่ควรค่าแก่การศึกษาในโอกาสและแนวทางอื่นๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็นในระดับภาค เมือง และชุมชนละแวกบ้าน ยังเป็นเรื่องที่สามารถนำมาศึกษาเฉพาะทางได้มากมายเช่น การจัดทำแผนการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ในเมืองสงขลา ในแนว ECO TOURISM การประเมินคุณค่าทางภูมิทัศน์ ระบบนิเวศวิทยาของชุมชนเมือง ลักษณะเฉพาะของชุมชนเมืองสงขลา ฯลฯ นอกจากนี้ การศึกษาเฉพาะทางด้านศิลปวัฒนธรรมต่าง ๆ ภายในเมืองก็มีมากมาย ทั้งอาคาร สถาปัตยกรรม วัด ตลาด กลุ่มสังคม ประชากร พื้นที่ วิถีชีวิต ประเพณี สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ เป็นต้น

สารดังกล่าวเป็นเพียงมุมมองหนึ่งที่ผู้ศึกษาได้เข้าไปมีโอกาสสัมผัสคุณค่าต่าง ๆ ที่มีอยู่มากมายภายในท้องถิ่นสงขลา หลายอย่างเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่มีคุณค่าควรสืบทอดต่อไป จากการศึกษาแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาท้องถิ่นเมืองสงขลา ที่ทางผู้ศึกษาได้นำเสนอนี้คงเป็นแนวทางในระดับกว้าง ๆ เพื่อให้เห็นเป็นแนวทางช่วยเกิดการศึกษาค้นคว้าที่น่าสนใจต่อไป โดยทางผู้ศึกษาหวังว่าจากแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาท้องถิ่น จะช่วยปลุกให้คนในท้องถิ่นได้รับความรู้สึกหวงแหนรักบ้านเกิดของตน และอย่างมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของตนให้เติบโตไปถูกทาง รวมถึงแนวทางข้อเสนอแนะต่าง ๆ ก็เป็นสิ่งหนึ่งของมุมมองของผู้ศึกษาเองที่อยู่ในฐานะสถาปนิก ในอาชีพ และนักวางแผนที่กำลังศึกษาอยู่ จะช่วยก่อให้เกิดประโยชน์ต่อเมืองสงขลาไม่มากนักน้อย ซึ่งเป็นหนึ่งในองค์ประกอบของกระบวนการทบทวนการพัฒนาในปัจจุบันที่ว่าการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายในท้องถิ่นจะช่วยส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาต่อท้องถิ่นเมืองสงขลาให้น่าอยู่และยั่งยืนต่อไปได้ในอนาคต